

SAMBAND

No. 105 Januar 1917

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelagenes historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Utgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

EN TAK, OG OPFORDRING.

Det er selvsagt, at vi takker meget venlig for den velvilje med hvilken saa mange besvaret de indbydelser til at fornye, som blev udsendt i førstningen av november. Der blev da sendt opimot 800 fornyelsesblanketter og regninger for forfalden kontingent. Der er hittil indkommet omtrent 200 svar. Og de kom for det meste som et skred de første par uker. Saa døde bevægelsen gradvis hen, indtil paamindelsen nu synes omtrent glemt. Vi henstiller til vedkommende gode venner, at de husker paa, at dette er en dyr tid, at det koster mer end før at faa bladet ut, at alle som skal ha sig betalt for arbeidet er fuldt saa paatrængende som før. Kjære betal op og i forskud ogsaa. Betal for dig selv og faa nye abonnenter. Vi trænger dem og deres kontingent.

Samband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the **Bygdelag** movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

305 Walnut St. S. E., Minneapolis, Minn.

Indhold av No. 105, Januar, 1917.

	Side.
En norsk bygds historie. Olav Redal.—VIII.....	129
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.	
O. S. Johnson—XXIII	140
Et besøk i et munkekloster. B. L. Wick.....	150
Udvandringshistorie fra Ringerikesbygderne. O. S. Johnson.—VI	156
Fra Fyresdal. Eldrid Wæthing-Ringerud.....	171
Valdriser i Door County, Wis. A.—VII.....	173
The Society for the Advancement of Scandinavian Study. Juul Dieserud	181
Numedalsgaven. H. H. Strøm	184
"Norsk-Amerikaneren", "Vesterlandia", "Nord-Norge"	186
Haldor Megar'n og svensken. O. O. E.	188
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sundheim	190
Liste over bygdelagene med formænd og sekretærer..	191

Samband.

No. 105

Januar

1917

En norsk bygds historie.

Av Olav Redal.

VIII.

Saram.

Saram township ligger optil Canada-grænsen med Dalen paa østfiden og Scandia paa vestfiden. Den gamle pioner Andr. Hanson fik fra County kommissionæren i opdrag at bringe frem forslag til navn paa det nye township og Hanson erindret sin fødebygd paa Søndmøre.

Rusjere, polakker, grækere og alle slags folk sætter navne paa steder og byer her ute i Nordvesten. Er det da formeget om statens bedste rydningsmænd sætter norske navne paa township bebygget og opbygget av nordmænd? Hvor eneste norsk farm burde ha sit norske navn indregistreret paa courthuset. Knut Olsons farm burde saaledes hete Lysbakkens farm. Ja, Knut burde hete Lysbakkens han ogsaa forresten.

* *

Martin Botten er født 1855 i Lesje, Gudbrandsdalen, av foreldrene Erland Martinson Botten, død i Lesje 1871, og hustru Rønnaug Olsdatter Rudi, som lever hos Botten. Han utvandret til Amerika i 1881 og kom til Pope County og opholdt sig paa forskjellige steder til 1887, da han kom hit, hvor han siden har bodd paa sin farm i Saram.

Han blev gift 1887 av pastor Tønnesen med Marit S. Sagen. Deres barn er: Rosine, født 1888, Marie, 1889,

Emilie, 1891, Johanne, 1893, Mathilde, 1894, Selma, 1896. Marianna, 1897, Edvard, død, Emma, 1899 og Bella, 1902.

Martins søstende er: Ole Votten, Napoleon, N. Dak., sectionsformand. Gyda, Mrs. Iver Hagen, Pope County, Nari, gift med Sivert Haugen. Hun døde i 1887. Ved en fejl staar hun opført som Vottens datter, skal være Vottens søster (cfr. Sivert Haugen, Dalen). Mrs. Haugens søstende: Mrs. Malmedal, Bisbee, N. Dak. Oline Hageløffen, Norge.

No offentlige tillidshverv har Votten indehat embedet som kasserer for skoledistriktet, formand for Turtle Mountain avholdsforening, direktør i skolestyret, trustee i Turtle Mountain menighet og diacon i Bethesda menighet. Votten har altid med liv og sjæl interesseret sig for det kirkelige. Han er en skattet og benyttet prædikanter. Ved megen læsning har han erhvervet sig store kundskaber i religion, kirkehistorie og almen viden. Utrøstet med en glimrende hukommelse er Votten den som bedst kan fortælle om nybyggerdagene. Og jeg har ham at takke for mange værdifulde oplysninger. Votten er ogsaa begavet som digter. 3 træffende ord kan han i et digt skildre nybyggerlivet. Han er en av de merkkeligste og mest begavede nordmand jeg har hat den glæde at træffe sammen med.

John Skroeder er født i Vermeland, Sverige, og utvandret til Amerika i 1884. Efter tre aars ophold i Evansville, Minn., kom han til Bottineau County i 1887. Han blev gift i 1892 med Christine Johannesson, født i Smaaland, Sverige. Deres barn er: Alma, Hulda, Hanna, Hilma og Alvin. En bror av John er Jacob, bosat i Minneapolis, Lina er gift med Lars Olsen (Dalen) Christine, nu Mrs. Nordstrøm, er bosat i Minnesota og en søster er Mrs. Arin, ogsaa bosat i Minnesota.

Fredrik Vestre er født i Vatne, Skodje prestegjæld paa Søndmøre, 1862, av forældrene Nils Stenerfon Vestre, død for over 30 aar siden og hustru Johanne Fredriksdatter.

Fredrik utvandret i 1888 og efter tre ufers ophold i Minnesota kom han hit til settlementet samme aar. Maret efter, om høsten, tok Vestre træclaim, 1890 preemption og homestead 1897. Senere har han kjøpt land og eier nu nær paa 1000 acres — en av de største og bedst opbyggede farme i settlementet. Han blev gift i Crookston, Minn., 1900 med Hanna Olsdatter Tenfjord, født paa Søndmøre 1870.

Fredriks søstende: Sivert Vestre, Haram; Nils Vestre; Hanna, nu i Williams County, N. Dak.; Johan Vestre, Norge, Mads Seberg, Norge; Anna, gift med John Nafe, Norge. Mrs. Vestres søstende: Bernt Tenfjord, Ole Dyrø, Peter Dyrø, Nikoline, gift med Mathias Vestre, Lovise, gift med Bernt Sunde, alle i Norge.

Vestre og hustru har arbeidet haardt og ser allerede gode frugter av sit stræv. De har tre vakre smaapiker, som, om jeg ikke tar fejl, vil faa den bedste utdannelse.

Nils Magnuson er født 1863 paa Froysha, Sunelven, Søndmøre, av forældrene Magnus Nilfen Froysha og hustru Nikoline Knudsdatter Sole. Nils utvandret til Amerika vaaren 1885 og opholdt sig i Minneapolis i fire aar, til 1889, da han kom hit. Han blev gift i Minneapolis 1887 av pastor Bangsnes med Olivia Tenfjord (cfr. Andr. Hanson, Haram). Deres barn er: Martin, født 1888, er træsker og tilsynsmand for farmertelefonen; John, født 1889, snekker; Nicolai, 1894; Ingrid, 1893; Marie, 1895; Christian, Nicoline, Minnie, Oliver, Nils og Olga.

John fik for nogen aar siden lyst til at besøke sine fædres land. Sammen med sin fætter Andr. Hansons søn reiste han til Norge og opholdt sig der et aars tid. John har selv fortalt mig at det var en storartet tur. Han fortalte mig en liten oplevelse som er noksaa fornøielig. En dag var John og fæteren ombord paa en av de Søndmørske lokalbaater og kom i

samtale med styrmanden som spurte hvor karerne var fra. So, de var nu egentlig fra Lenfjorden. „Nu har jeg reist her paa fjorden i 15 aar,“ sa styrmanden, „og skulde kjende hver eneste sjæl i Lenfjorden, men dere kjender jeg ikke.“ „Nei“, svarte gutterne, „det er jo rimelig, ti vi er begge fødte i Amerika.“

Nils Magnussons søskende: Nils Frøysa, har farsgaarden paa Søndmøre. Knut Frøysen, lærer og kirkesanger paa Løten. Amund Frøysa, prest i Lundaas ved Bergen. Var prest

Nils Magnussons ladebygning.

i Den norske synode fra 1887 til 1899. Ingeborg, gift med Nils Ringdal, Søndmøre. Magnus Frøysa, handelsmand, Sellslylt, Søndmøre. Kristian Frøysa, kirkesanger i Geiranger. Elias Frøysa, kirkesanger i Sjøelven. Brite ugift.

Saa har som Nils Magnusson tat del i det offentlige liv i settlementet. Han har været av de ledende i farmertelefonkompaniet og i farmernes brandassuransje; han har været aktiv „Equity“ mand og en av dette kooperative selskaps banebrytere og direktører. Magnusson blev høsten 1916 valgt som

en av farmerligaens kandidater til statens lovgivende forsamling. Med sin lange erfaring som farmer og offentlig tjenestemand, med sin rolige optræden i forbindelse med sund og klar dømmekraft, vil den norske bygd sikkert faa ære av sin repræsentant Nils Magnusson fra Haram.

Andreas Hanson er født i Haram prestegjæld, Søndmøre, 1859, av foreldrene Rasmus Hanson Myklebust og hustru Anne Rasmusdatter Nøfok. Hansen utvandret i 1883. Han opholdt sig paa forskjellige steder i kortere tid. Ved Lake City 4½ aar og et aar ved Willow City, derpaa til Norge og tilbake til Amerika i 1889, fra hvilken tid han har været bosat i Haram, hvor han har en vakker farm paa 740 acres land.

Hanson blev gift i 1888 av pastor Sørensen i St. Paul, med Trina Jensen Lenfjord, født paa Søndmøre. Deres barn: Alfred, Jenny, Ragna og Minnie. Hansons søskende: Thomas Hanson, Haram. Rasmus Hanson, Washington. Mrs. Ingeborg Ekrol, død (Scandia). Hans A. Myklebust og søsteren Anna, bosat i Norge. Hustruens søskende: Mrs. Nils Magnusson, Haram; Knut Jensen Lenfjord og Lars Jensen Lenfjord, Iowa. Marie O. Mogsæth, Karen Jensen Lenfjord, Peder Jensen Lenfjord, Johan Jensen Lenfjord, Søndmøre. De to sidste etablerte det paa Vestlandet i Norge bekjendte Lenfjord mekaniske verksted.

Osten Baklum er født 1869 i Søndre Fron, Gudbrandsdalen, av foreldrene Hans Baklum, død i Wisconsin og hustru Mari Bedalshaugen, døde her. Osten kom til Amerika i 1885 og efter et aars ophold i Wisconsin og tre uker i Pope County, kom han hit i 1886 samtidig som Ole Berge og Paul Olsen. Osten arbeidet tre somre hos Johs. Crogen og tok land i 1890, homestead og tractclaim. Han blev gift 1897 med Gyda Vadset (efr. Sivert Vestre, Haram), og har følgende barn: Oscar, Mina, Elise, Hulda, Melvin, Arthur, Clara, Paul og Iver.

Vakkums søskende: Karen, død, var gift i Wisconsin med John Cleven. Mathias Vakkum, gift med Oline Gorder, døde her. Hans enke „proved“ op landet efter mandens død og lever nu i Pope County. Landet eies av Sivert Vestre. Mrs. Fr. Robberfson (cfr. Dalen). Mrs. Vakkums søskende: (Cfr. Sivert Vestre, Saram).

Paul Olsen, en onkel av Vakkum, „proved“ op land, som nu eies av Fr. Johnson (cfr. Dalen) og selv flyttet Olsen til Pope County, Minn.

Østen Vakkum er egte noriker og en god borger av Amerika. Har man ikke kjærlighet til færelandet Norge, har jeg tvil om hvorvidt man kan finde kjærlighet til Amerika hos vedkommende. For at kunne elske Norge, maa man elske far og mor, bedstefar og bestemor; ti kjærligheten til landet ut-springer derfra. Den som glemmer far og mor i Norge har ingen kjærlighet i sit hjerte og han kan ikke elske Amerika, av den gode grund at han ikke har anden kjærlighet end egen-kjærlighet. Og mange av dem som fornægter Norge for at være saa desto mere gode amerikanere har ikke det varme, kjær-lige hjertelag som enhver god amerikansk borger bør ha.

Vakkum er av dem som har interesse for hjemlandet og som har vist i gjerning at han kan hjelpe og støtte sine brødre hinsides havet. Og jeg vet at baade Vakkum og mange, mange andre av de gjæve nordmænd i bygden har latt sin kjærlighet til Norge gaa over paa barna. Saa om vort fædreland en-gang skulde trænge hjælp, saa vil sønner og døtre og deres barn samles til en stor kjæde av kjærlige hjælpende hænder.

De Myhr er født i Nedre Stjørdalen 1854, av foreldrene John Otte Myhr og hustru Ingeborg, født Geving. Bedste-faren Per Myhr var kirkesanger ved Bærnes kirke. De blev gift i 1876 med Anne Olsdatter Gembre fra Øvre Stjørdalen og utvandret tre aar senere i 1879 og bosatte sig først i Evans-

ville, Minn., hvor de blev i to aar, da de flyttet til Grant County, hvor Myhr drev med farming i 11 aar. Til Bottineau kom han i 1891 og tok homestead i Saram samme aar. Senere kjøpte han 160 acres land, som nu sammen med homesteadet er

De Myhr og hustru.

hortforpagtet, mens de gamle hviler efter strævet i byen Souris.

De Myhr har med liv og interesse og med sjelden dygtig-het deltat i det offentlige liv i bygden. Han er logisk, tanke-klar og retfærdig. Allerede i nykommeraarene blev Myhr i Grant County medlem av townstyret. I Saram var han med og organiserte skoledistriktet og var direktør i skolestyret, var med og organiserte Saram township og var townstyrets for-

mand i to terminer, var en av stifterne av farmertelefonen og direktør i to aar, likesaa en av stifterne av farmerelevatoren i Carbury, hvor han har været baade præfident og vice-præfident. Han var en av stifterne av Det lutheriske hospital i Rugby, N. Dak., og i 6 aar en av direktørerne. Under Past. Thomesens farvær var Myhr et par aar vicedirektør og har desuten reist adskillig i hospitalets interesse. Han er et fremtrædende medlem av Lesje Ioge, Sønner av Norge, i Souris og har været Iogens præfident. I det kirkelige er Myhr meget interessert og en av de ledende. Han var i flere aar trustee i Turtle Mountain menighet, menighetens kassjerer, kassjerer og formand i menighetens kvindeforening, og f. t. diakon. Myhr var formand i den komite som Turtle Mountain Bethesda og Lesje menigheter nedsatte i anledning av forening til et prestekald. Desuten har Myhr været kassjerer i Sheyenne freds av Den forenede kirke.

Myhrs forfædre har i lange tider bodd paa gaarden Myhr i Nedre Stjørdalen og flere i slekten har været skolelærere og kirkefingere. Per Myhr — Oles bedstefar — hadde en søn Lorents, som var den første seminarist i Stjørdalen. Broren John Myhr, Oles far, var utdannet i Trondhjem av biskop Bugge. En anden av Oles farbrødre, Ove Myhr, var farmer i Douglas County, Minn. En av Oves døtre blev gift med avdøde pastor Saugstad og lever i Bella Coola, British Columbia. Ove kom i borgerkrigens dage. En rik mand ved navn Kjellstrup reiste til Amerika for at faa rede paa sin søn, som deltok i borgerkrigen, og Ove blev hyret med som tjener. Ove reiste ikke tilbake og fik senere sin familie over.

En anden farbror Peter var bryggeformand i Trondhjem da han utvandret til New Zealand for at grave guld. Der opholdt han sig i 11 aar og kom en tur til Norge, hvorfra han utvandret til Amerika. Sammen med Ole Krohn begyndte

Peter kjøbmandsforretning i Alexandria, Minn., og flyttet senere til Evansville, hvor de drev forretning i mange aar.

Ole Myhr har flere søskende, hvorav tre her i landet, Martine, gift med Tomas Storset, Goodhue County, Minn. Maria, gift med P. Grynndal, Duluth, og Verit Marta, gift med John Flor, Goodhue County, Minn. I Norge: Peter, død. Bjørn Raaen, Trosta. Ingeborg-Alma, gift med Johan Baffen, Gommelvik. Dorthea, gift med Johan Skjervold, Nedre Stjørdalen, og Gunhild, død.

Ole Myhrs hustru, Anne Olsdatter Sembre, har følgende søskende: Lorentze, gift med Halvor Sigre, Evansville, Minn. Marthe, gift med Ole Kvaal, Øvre Stjørdalen, Elen, Oline, Bergitte, Sivert og to brødre, som begge hette Tomas.

Ole Myhr og hustru har følgende barn: Ingeborg, gift med John Sether (cfr. Dalen), John, Bertine, Olaf, bosat i Divide County, N. Dak., Laura, Marie, Lovise, Alma og Tora. Alle barna har god utdanning og det er en familie hvor alt egte norske holdes høit og i ære.

Ole Myhrs saga blev lang, fordi han hadde saa meget at fortælle. Vilde alle slikt som Myhr fortælle sin saga, kunde denne bok bli interessantere, værdifuldere og tre gange saa stor.

Rnut Olsen er født 1870 paa gaarden Lysbaffen, Lesje, Gudbrandsdalen, av foreldrene Ole Jacobsen Lysbaffen og hustru Ingeborg Knudsdatter Staven, død. Rnut utvandret i 1891 og opholdt sig først i Minneapolis en kort tid, og senere nogen aar paa skog- og farmararbeide. Han tok land i Saram i 1892, men bosatte sig ikke der før i 1895. Rnut blev gift paa en tur til Norge i 1897, av den bekjendte pastor Herman Lunde i Kristiania, med Marit Olsdatter „Meristuen“ Gaakenstad, og deres egteskap er velsignet med følgende barn: Jøga, Otto, Oskar, Elise, Alfred, Josie, Christine, Emilie,

Jugvald. Siden denne optegnelse har familien blit formeret med endnu en lesebæring.

Knut Olsens søskende skal jeg omtale senere. Mrs. Olsens søskende er: John Gaafenstad, maler i Duluth, Minn.; Søren Gaafenstad, Morris, Minn., maler; Ole Gaafenstad, Pleasant, N. Dak., maler; Jonas Gaafenstad, Duluth, Minn., maler. Anne, gift med gaardmand Peder Breiguttu; Elise, gift med Hatrem, Frogner St., Kristiania; Oline, gift med Bernt Storhaugen, Lesje; Otto Gaafenstad har farsgaarden.

Av offentlige bestillinger har Knut Olsen hat noksaa mange. Saaledes har han været skolekasjerer, medlem av townstyret og skolestyret, og kasjerer for menigheten.

Naar jeg har faret omkring i den norske bygden i Bottineau County, har jeg som oftest fundet norske aviser, ja knapt om der findes en eneste familie av de ca. 500 norske farmernaboer, hvor der ikke i alfald findes et blad paa norsk. Det har hændt mig at jeg paa slike turer har kjedet mig av en eller anden grund, men hos Knut Olsen har jeg bestandig været i virksomhet. Norske aviser av alle slag, flere gode bøker i hylde og saa, baade manden og konen ivrige i at disputere allehaande ting.

En bror av Knut var **Jacob Olsen**, født 1867 og utvandret i 1885. Han arbeidet paa sagmøller i Wisconsin og paa bestyksten. Han blev slaat av et træ under skogarbeide og laa paa hospital i 7 aar til han døde. **Mathias Olsen**, en anden bror, født 1874, kom til Bottineau County i 1897. Han tok land i Saram, men døde i 1898 før han fik papirer paa landet. **Anton Olsen**, født i 1879, kom ogsaa hit i 1897, og tok land, men folgte sin „landret“ og reiste tilbake til Norge hvor han døde.

Nils Stiveland er født i Ringebu, Gudbrandsdalen, 1862, av foreldrene Svend Stiveland og hustru Rønnaug. Nils

kom som barn sammen med sine foreldre til Amerika i 1865. Faren døde i 1914 i Pope County, moren lever. Nils kom til Saram i 1887 og flyttet for endel aar tilbake til Starbuck, Pope County, hvor han eier farm. Nils er ugift. Broren Kristian døde i 1911 og John døde i 1913. En søster er gift med Fr. Guttu, Dalen, og en søster gift med Ole Iversen (Dalen). Johanne, nu Mrs. Benson, Idaho, Severine, nu Mrs. Halvorson, Divide County og Marte Stiveland. **John Stiveland** døde i 1913, 52 aar gammel. Han kom hit op samtidig som Nils. Han var ugift.

Jonas Tønneson er født i Sogndal i Dalene 1871, av foreldrene Tønnes Tor og hustru Ingeborg Evje. Moren lever, faren er død. Jonas utvandret i 1891 og kom hertil samme aar. Han blev egteviet i 1899 av pastor Raftshol med Ingeborg Fylling fra Søndmøre. Deres barn: Tomas, Nicolai, Jugvald, Palmar, John, Alma, Josefina og Otto. Jonas har to brødre ved Kramer, N. Dak., Amund Tønneson og Peder Berntson og en bror Tønne Berntson, Newburg, N. Dak. Hustruen har en bror Peter Fylling som har farm i Montana.

Sivert Vestre er født paa Skodje i Søndmøre 1866, av foreldrene Nils Stenersen Vestre og hustru Johanne Fredriksdatter Goffet. Sivert utvandret i 1882 og kom samme aar hertil. Han blev gift i 1893 av pastor N. D. Hjeld, med Johanne Olsdatter Vadset fra Søndmøre. Sivert og hustrus barn: Emma, Josie, Nicolai, Olaf, Emil, Sina og Julie. Sivert er en bror av Fredrik og Nils Vestre. En søster av Mrs. Vestre er Mrs. Osten Bakum, Saram. Sivert har med særlig interesse deltat i det kirkelige i bygden og har i Turtle Mountain menighet indehat flere vigtige embeder og regnes til menighetens støtter.

Nils Vestre, født paa Skodje i 1874, kom til Amerika sammen med broren Sivert og tok homesteadland nær Souris, som han senere byttet for land ved Wildrose, N. Dak., hvor han nu lever. Nils blev gift i 1904 af pastor Raftshol med Lina Hansdatter Slingstad og har 4 barn, Johanne, Hans, Nils og Clara. (Fortsættes.)

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

D. E. Johnson.

XXIII.

Knut Semling nu bosat i Ida, Norman County, Minn., var født den 8de juni 1865 i Vestre Slidre, Valdres. Gaarden Semling skal ha navnet efter Semel „hunrensdyr“. Paa Gudbrandsdalsk hedder renkoen Semlo. Knuts far hed Ole og var født paa gaarden Moe i Vestre Slidre, aar 1818 af forældrene Jacob og Anne. Hans mor var født paa pladsen Bakken under gaarden Semling i 1825 af forældrene Iver Bakken og hustru Anne. Iver Bakken var udlært til smed og drev dette haandverk i bygden.

Jacob og Anne Semling havde i sit ægteskab følgende børn: Martha, blev gift med en tysker ved navn Jacob Staff, og er bosat ved Brownton, McLeod County, Minn. Ynger Mølster-teigen, nu enke, bor i Roseau County. Anna Mølstad bor i Silberton, Oregon. Sigrid Erickson bor i Parkland, Wash.

Ole var den eneste søn i familien og trods forældrene levede i tarvelige faar fik dog Ole tilegnet sig gode kundskaber efter den tids forhold, saa han blev skolelærer og ellers vel bevandret i bibelen, saa han blev en streng religiøs mand. Han blev ogsaa en flink maler. Som før nævnt blev han gift med Maret Iversdatter Bakken. Hun var en stærkbygget kvinde,

dygtig som husmor, gæstfri og forekommende mod alle hun kom i berøring med. Hendes søskende var Gaafen og Iver Bakken, der udbandrede til Amerika nogle aar forud før Ole og Maret rejste. De bosatte sig ved Brattsberg, Fillmore County, Minn.

I 1867 udbandrede Ole Jacobsen Semling og hustru, samt syv børn til Amerika og kom til Blackhammer, hvor de bodde indtil 1880. De flyttede saa til Gendrum, Norman County, og senere til Ida, hvor de bodde til sin død i 1903. Ole blev 85 aar gammel og hustruen 78. Deres børn er: Iver bor i Gendrum, Minn. Gaafen bor i Turtle Mountain, N. Dak. Edwin i Pessier, Saskatchewan, Canada. Mrs. Anna D. Nelson, gift med Pastor D. L. Nelson, bor i Stanley, N. D. Mrs. Maret Evenstad, nu enke, bor i Turtle Mountain, N. D.

Sønnen Knut D. Semling, som har sendt mig denne sin familiehistorie, bor nu som før sagt i Ida, Minn. Efterat han havde gennemgaaet commonsskolen studerede han tre aar ved statsuniversitetet i Minneapolis og uddannede sig til sagsfører. Han var i tre aar lærer ved Bruslat Akademi i Portland, N. Dak., og er nu, siden 1905, Clerk of District Court i Ida, Norman County, Minn., samt redaktør. Han er en flittig læser af Samband og interesserer sig meget for at vort folks historie her i landet blir nedtegnet og opbevaret for kommende generationer.

Om sine forældre siger han, at de blev vakte i sin tidlige ungdom, deres vækkelse antog en pietistisk form som tildels har gaat i arv til børnene; men de var ærbare og strævsomme, holdt børnene i streng tugt, saa de fik aldrig lov til at tale ondt om nogen. Opkom der tvistigheder mellem børnene eller andre i familien, maatte børnene altid bøje sig. For førte bestandig bibelsteder frem om at vende den anden kind til. Men grundærlige og oprigtige var de, og strævet haardt for

familien alle sine levedage, og det skulde ogsaa noget til at holde krop og sjæl sammen hos en 8, 9 børn.

Knut Semling blev i 1880 gift med Sophie Sulerud, datter til Karl og Maren Sulerud, fra Smaalenene, Norge, nu boende i Gary, Minn. I deres ægteskab har de tre børn, Mabel, Ruth Evelyn og Kenneth, henholdsvis 21, 14 og 11 aar.

Torjus Eken var fra Telemarken og kom til Blacchammer i 1850-aarene, saa han blev en af rydningsmændene der. Sønnen Lollef købte farsfarmen, og hans søn igjen har været Register of Deeds for Houston County siden 1905.

G. L. Haugen er født i Eggedal den 6te august 1853. I 1875 udvandrede han til Amerika sammen med sine forældre og søskende og kom til Halvor Hefte ved Silver Lake, hvor de opholdt sig i to aar. De flyttede saa derfra til Nord Dakota. Paa reisen til Nord Dakota var han i følge med Fingal Strand, der førte, saa hustru og to smaagutter fik sidde i vognen, mens han selv maatte gaa hele veien. Deres nattelegis var paa bare batten og var det regn krøb de under vognen. Deres eiendele, som de bragte med, var to kuer og 40 cents i penge. I 1893 rejste de til Silberton, Oregon, men kunde ikke trives der og kom tilbage til Nord Dakota igjen. De bor nu for tiden i Pine Creek, Minn.

Af hans fars søskende var Ole Gulrud, Steingrim Braaten og Halvor Hefte udvandret endel aar forud og havde bosat sig ved Silver Lake, Iowa. Ole Gulrud rejste tilbage til Norge og bosatte sig der igjen. Han er død for flere aar siden.

G. L. Haugens søskende er Anna Strand, bosat i Portland, N. Dak. En bror bor i Brookings, S. Dak.. En anden bror rejste til Norge igjen og købte gaarden Masen i Eggedal.

G. L. Haugens børn er følgende: Lofsten, født 1875, er farmer ved Pine Creek, Minn. Hans, født 1877. Clara, død.

Fredrik, død. Oscar, født 1882. Anna, født 1885, er gift med Oscar O. Berg og bor ved Gatton, N. Dak. Malla, født 1888, er gift med S. S. Halvorsen, der driver en stor forretning i Pine Creek.

Mr. G. L. Haugen har været postmester i otte aar, er medlem af townstyret, og har været kirkefanger i flere aar.

I brevet som Mr. Haugen sendte mig siger han: Jeg er en af dem som læser Samband og kom saaledes til at læse om den dansen som holdtes paa Raunmyrsletten, Morefjeld i 1858. Jeg og min søster Anna Strand, nu bosat i Portland, N. Dak., var de første som fandt Gunder Rønningen i Tempeljvæet. Jeg huffer godt, han laa paa ryggen med knæerne op i en frog. Jeg var dengang fem aar gammel, men huffer at da ubeiret kom og havde raslet et par timer, krabbede far paa alle fire som man siger, og var døden nær, men fik hjælp saa vi kom til en sæter ikke langt fra der dansen holdtes. Den som holdt hesten til Erik Støa i rompa saa han ingenteds kom — trods Erik slog paa hesten med laashellen — var min farbror Ole Gulrud. Han fortalte mange gange om dette efter han kom til Portland, N. Dak. Ole Gulrud var en kjæmpekar og havde vel arvet noget af styrken til Ole Gulbrandsongutten, som familien var i flegtskab til.

Ole Gulrud maatte vel bære merke i hovedet efter det slag han fik af Erik Støa, for det heder i beretningen, at da Ole staholdt hesten, snur Erik Støa sig paa hesteryggen og slaar til Ole i hovedet med laashellen, saa han stupte som han var skudt.

Elling Bjertnes var født i Luntepladsen, Krødsherred, og var en bror til Gul Flaasserud som er nævnt om før i disse skrifter. Han blev gift med Anne Bjertnesseie og antog da navnet Bjertnes. De udvandrede til Amerika i slutningen af 1850-aarene og kom til Blacchammer, hvor de købte land og

bosatte sig. Elling døde for flere aar siden, medens Anne endnu lever da dette skrives. I deres ægteskab var tre børn, hvoraf en er død. Sønnen Anders bor nu paa farsfarmen.

Erik Eriksen var født den 13de februar, 1856 i Brækkebygden, Krødsherred, af forældrene Erik Johnsen og hustru Gunild. Hans far var fra Knutspladsen i Brækkebygden og hans mor var fra Sydbygden, Nlaa, Hallingdal. Hun var født 1814 af forældrene Herbrand og Kari Lunga. Herbrand var en af dem, som blev udkommanderet til grænsen af Norge, for at slaa med svensken, samt udsat for en stadig kamp mod hunger og kulde i denne trængselstid. Gunilds søskende var Ole, gift med Ingeborg, Nedre Lunga i Strømsodbyden, og bodde der til sin død. Kristi blev gift med Abram Eriksen fra Havigifogen (Malerevik kaldt) og udvandrede til Amerika. Han var vist en af de første som udvandrede fra Strømsodbyden. Margit blev gift med Anders Gjesten Rastet i Strømsodbyden og bodde der til sin død. Ellen blev gift med Oline, født Haugen, og bodde i Knutepladsen samme bygd en tid, men udvandrede til Amerika i 1873 og bosatte sig i Otter Tail County, Minn. Nu død. Nils, ugift, bodde i Knutepladsen til sin død. Gunild blev som sagt gift med Erik Johnson og bodde i Brækkebygden, Sigdals prestegjæld. De havde følgende børn: Live, gift med Johannes Anderson (svensk), udvandrede i 1869 og bosatte sig paa Blacchammer. Hun er nu død. John, gift med Gunild, født Svenpladsen, udvandrede i 1873. Han bodde først paa Blacchammer i fire aar, flyttet saa til Nord Dakota, og er nu død. Herbrand udvandrede samme aar og bodde paa Blacchammer en tid og bor nu i Nord Dakota. Han blev gift med Kari Svenpladsen. Kari og Ole udvandrede samme aar. Kari er nu død og Ole bor i La Crosse, Wis. Erik udvandrede ogsaa i 1873. Han blev gift med Clara, født Haugen, og bosatte sig paa

Blacchammer. Hans hustru døde for endel aar siden og efterlod sig 11 børn, hvoraf en er død. De som lever er Gertie, Emma, Edwin, Gustaf, Carl, Kari, Marie, Helene og Thilford.

Jeg nævnte at Eriks bedstefar paa morsiden hed Herbrand og var en af dem, som skulde forsvare vort fædreland mod svensken, der under den svenske general Armfeldt i 1808 var trængt ind i Norge med 20,000 mand soldater. Jeg husker godt denne da gamle hvidhaarede mand, der gik med knæbukse og den saakaldte rundtrøje. Han var af middels højde, men tyk og velvoksen, og uden tvil en kæmpe i sin ungdom. Han fortalte ofte om denne trængselstid, hvorledes soldaterne frøs og sultede og led ufigelig ondt under felttoget. Ikke saa sjælden hændte det, at naar de havde slaat leir og saat kogt sig velling af det havremel, som var dem udleveret, og skulde til at spise, saa kom svensken lurende sig ind paa dem; og da var det at slaa vellingen paa marken, gribe geværet og søge at faa saameget bly i svenskeskrotterne som mulig, eller løbe af alle kræfter, hvis overmagten var for stor. Men ofte var soldaterne saa udmattet, sa han, af den daarlige kost og de store anstrængelser, at naar de fattede sig maatte de opbyde alle sine kræfter for at staa op igjen.

Medens nu Herbrand laa ude ved den svenske grænse og kæmpede mod svensken, kulde og hunger, saa sad hustruen Kari igjen i en liden hytte i Nlaa, med en flok børn og kæmpede en kamp for at holde livet i sig selv og børnene, en kamp for tilværelsen som vist saa i vor tid kan gjøre sig nogen forestilling om, der hver dag kan gaa til et rigt besat bord og spise de kraftigste retter.

Noogle aar efter frigens slut kjøbte Herbrand gaarden Øvre Lunga i Strømsodbyden og flyttede da did. Lunga er den øverste gaard i bygden, der ligger op efter bratte aassiden, og meget tungvindt at komme til. Jorden er mager og fuld af

sten, saa slaatten maatte gjøres med den saakaldte stutlæa, og høet bæres paa skuldrene op den bratte skræning til laden. Dog naar alt af græs og løv blev skrabet sammen kunde de føde noksaa mange kreaturer med smaat og stort; men det skulde baade taalmodighed og kræfter til at saa gjort al indhøstningen. Til gaarden hørte ogsaa en større skogstrækning som vilde gjort eieren til en rig mand hadde han hat nogen anelse om at tømmerfog vilde saa stor værdi i fremtiden, men trælasten stod dengang i lav pris og kun saa hadde det fremsyn at den vilde komme højere.

I slutningen af 1840-aarene var Ole Hovland kommen i besiddelse af en liden gaard i søndre part af Strømsødbygden, som kaldtes Knutepladsen og saa byttet Herbrand bort Tungasfogen mod Knutepladsen og flytted da did, hvor han bodde til sin død. Herbrand mente nok at han hadde gjort en god handel da han byttet bort Tungasfogen mod Knutepladsen, men kom til at opleve den tid da fogen var tusinder af specidaler værd mod hvert hundrede som Knutepladsen var værd.

Blackhammer organiseres til town. Det første townmøde i Blackhammer blev holdt den 5te april 1859, hvor følgende embedsmænd blev valgt: Julius Billings, formand; George Mitchell og D. W. Olsen, supervisors, samt Alexander Simpson, clerk. S. C. Solberg foreslog da at townets navn skulde forandres fra Blackhammer til Clinton, men saa blev det oplyst at det var allerede et town i staten som hadde dette navn, saa det fik beholde navnet Svarthammer som valdrisen Knut i Bergo hadde døbt det med.

Det første hvide barn som blev født paa Blackhammer var Anna Marie Otternes, en datter til Guttorm Otternes og hustru Brita. Hun blev født høsten 1854. Det første dødsfald var en datter til Lars Skafheim. Hun døde i 1854 og blev begravet paa den først bestemte gravplads i section 22.

De første norfere som bosatte sig paa Blackhammer hadde i flere aar ingen anden religiøs betjening, end den de fik ved at reise til Spring Grove, hvor Past. B. Koren og N. Brandt holdt gudstjeneste i de smaa farmhus et par gange om aaret, med undtagelse af en kolportør ved navn Peter Mehus, der holdt nogle obbyggelser i farmhusene. Den første gudstjeneste holdt paa Blackhammer af en ordineret prest, nemlig F. C. Clausen, var i huset til Knut Eik i 1857, som ifølge kaldsbrev var kommen til Spring Grove samme aar fra Norge.

Spring Grove og Blackhammer hadde da faat betjening ved egen prest, men kravet paa egen kirke gjorde sig mere og mere gjældende, og i 1868 satte følgende sig i spidsen for at saa bygget kirke paa Blackhammer, nemlig: Guttorm O. Otternes, Jens O. Otternes, Jens O. Winjum, Johannes Berkvam (ældre), Johannes (den yngre), Knut Eik, Torfel Agefen, Peder Onstad, Ole Bjorgo, Elling Karlsbraaten, (den ældre), Torsten Johnsen Lommen, Østen Børtnes, Lolleif Gaakensjen og Lars Svartaas. Nogle af disse mænd reiste da til La Crosse for at kjøbe byggematerialer. Knut Eik og Guttorm Otternes kom da til at tale med Mons Anderson om denne kirkebygning og studerede paa om de kunde saa kredit hos lumberhandleren, da de ikke hadde de fornødne kontanter til at betale med. Mons Anderson sagde: „Gaa bare ivei med at kjøre op materialer og bygge kirken, kredit skal I saa,“ og dermed skriver han en anbefaling for disse mænd til lumberhandleren og siger: „Lad dem saa den lumber de ønsker til sin kirkebygning.“

Kirken blev da bygget samme aar og kostede med klokke paa 809 pund, samt inventar, omtrent 4,000 dollars. Denne kirke stod til i 1890-aarene, da en ny kirke blev opført af mursten som er en pryð for menigheden, baade ved sit vakre udseende og hensigtsmæssige indretning.

I 1871 fik Blackhammer postaaabneri med Gunder Mathiasen som den første postmester. Han flyttede straks efter derfra og saa blev Ole S. Olsen ansat som hans eftermand. Man fik da post tre gange i ugen, nemlig tirsdag, torsdag og lørdag. Nu faar Blackhammer post hver dag efter disse rural ruter blev oprettet, der udgaar endel fra Spring Grove og endel fra Caledonia.

Da borgerkrigen brød ud i 1861 sees en noriker fra Blackhammer ved navn Hans Olsen at ha ladet sig hverve. Han faldt i et slag ved Nashville Tennessee. I 1864 er følgende norikere fra Blackhammer taget til soldater, nemlig: Tosten Johnsen, Ole D. Eif, Andreas Kristiansen, Ingevald Hansen, Ole D. Oset samt John Andersen.

I vestre part af Spring Grove town ligger Riceford, der har navnet efter S. M. Rice fra St. Paul. Han besøgte stedet i 1856. Den første som nedsatte sig i Riceford var en amerikaner ved navn Wm. D. Van Doren, der kom did i 1854. Siden blev denne del af townet befolket af amerikanere der kom fra østtaterne. Da nu en liden elv eller bæk gaar gennem det terræn som kaldes Riceford, saa mente disse amerikanere at der maatte være alle betingelser for en stor by med sagbrug, melmøller, fabrikker, butikker og hoteller. Store forhaabninger knyttet sig til dette sted, saa en sagmølle og melmølle snart blev bygget samt landet udlagt til bytomter med gader der krydsede hverandre i syd og nord, øst og vest. Det nævnes om gaderne Richland, Elm, Mill og Vine, første, anden, tredje og fjerde gade; ja, det var ogsaa tænkt paa to bydele, nemlig søndre og nordre Riceford. Som sagt melmølle, sagmølle, støberi, to butikbygninger, to hoteller, to smedverksteder, to skomagerfabrikker, en vognfabrik blev opført, og forretningen florerede. Man gav til ægte og tog til ægte, købte og solgte, og saa i aanden sig som rige indbyggere af denne store stad,

der i fremtiden vilde gaa op til tusinder af dollars for byggetomterne. Eiendom skiftet hænder mange gange og bestandig til høiere priser.

En slags broget befolkning maa det ha været i denne saa forhaabningsfulde by, idet man beretter om saa mange religiøse sletter, nemlig metodist, adventist, kvæker og katolik, som vel havde sine religiøse møder i private huse, da ingen kirkehuse berettes om. I 1855 fik byen postaaabneri med William Van Doren som postmester.

Men i sidste halvdel af tiaaret 1870 begyndte en nedgangstid for Riceford. Først kom den store flom i 1876 som rev med sig mølle dammen og ellers gjorde megen skade. Dammen blev da opbygget og gjort solidere og stærkere, men en nedgang i hvedeavlingen rundt om paa landet forarsagede daarlige tider blandt farmerne, og dette virkede til den sure svie istedenfor den søde kløe, som havde været saa behagelig en tid, og da jernbanen i 1879 kom ind til Spring Grove og Mabel, saa ramlede hele byen over igjen til almindeligt farmland. Nu er det blot en handelsbutik igjen af den by som lovet saa meget i slutningen af 1850-aarene.

Rundt den paatænkte by Riceford nedsatte der sig mange norikere, saa der blev organiseret en menighed som blev indlemmet i Spring Grove kaldet og betjentes i forstningen af F. C. Clausen, der holdt gudstjenesterne i skolehusene; men i 1877 blev en kirke bygget til et kostende af 3000 dollars og efter kaldets deling, hører nu Ricefords menighed sammen med Blackhammer og Newburgs menigheder til et kald og betjenes af Past. S. Frost.

(Fortsættes).

Et Besøg i et munkeløster.

B. L. Wief.

Jeg hadde længe tænkt at besøge det trappiske munkeløster i Kentucky, men at ta etpar dage fri hadde jeg ikke altid tid til. Men forrige sommer, da jeg tok en kort ferie, la jeg veien derigjennem for at besøge dette sted, som av mange er blit hypperlig beskrevet men helst som en roman for at fange en stor læsefreds.

Til Gethsemane kom jeg ikke før noget sent paa kvelden, og da byen er ganske liten og ikke et hotel at finde, maatte jeg faa mig en automobil og kjører til at ta mig like til klosteret om kvelden. Manden protesterte, da han hadde været derute mange gange og ikke saad nogen ind, undtagen en prest eller geistlig, og da jeg var ingen av delene og dertil protestant, saa saa han ingen vei at kunne skaffe mig adgang. Men da jeg vilde avsted, og dertil sikret ham betaling for skylden, saa la vi iver op bakke og ned bakke langs de saa ofte omtalte Kentucky's blue-grass sletter, hvor Boone var den første settler og Clay den største taler.

Ankomme, ringte vi paa flokken av alle træster, men der kom ingen at aapne den store, tunge jernport. Min kjørefarl mente det var til intet gagn og vilde tilbake, og lovte at jeg kunde faa jobe i en eller anden stald i den lille landsby eller paa en egte Bourbon brændevinstønde; for alt arbeide man utførte i landsbyen var at fabrikere brændevin og sælge det i de tørre stater utover vesten. Men skjønt tilbudet kanskje vilde ha interessert mange, fristet det ikke mig.

Vi ringte igjen og om kort tid fik jeg høre nogen komme ned stentrappene paa træsto eller tøfler, efter lyden at dømmes jernbeslaadde. Munken stak næsen frem i et hul nærved porten og vilde vite hvad nogen ønsket paa den tid av nat-

ten. Jeg fortalte mit erinde, at jeg vilde besøge en munk der, som hadde en bror i et institut i Iowa og vilde faa tale en sak over med ham. Manden hadde ikke myndighet til at indlate mig og om kort tid kom en, som var høiere i raadet og vilde se mine papirer. Saa fortalte denne herre, at den person, som jeg ønsket at se, var der, men nu var hans navn broder Ambrose, og den dag han kom indenom portens døre var han død for verden. Jeg svarte for mig, det kunde saa være, men saalænge han var ilive og kunde tale saa ønsket jeg en audiens med ham, privat eller i vidners paahør. Det var jo forretning, som maatte utføres og det i al hast, og jeg trodde, at ved lov hadde jeg ret til at tale med denne person, et sted eller andet, enten utenfor eller indenfor klosterets mure.

Endlatt i klosteret, blev jeg vist et rum hvor jeg skulde faa hvile denne stille, skjønne sommernat, henede i en av Kentuckys yndige dalfjører. Men det blev ikke megen søvn. Snart hørte jeg messesjelderne ringe og munkene gaa forbi min dør, da alle skulde frem og messe fra flokken to til joloppgang. Det var ikke at undres paa at disse folk kom sig tidlig i seng naar de maatte messe saa tidlig om morgenen. Jeg kunde ikke andet end komme ihu, at ikke saamange aarhundreder tilbake hadde mine fædre været av samme tro, hvad bevidnes overalt av ruiner av klostre langs de norske dalfjører og helt ute paa veirhaarde øer i skjergaarden. Hvem kommer ikke ihu Utstein kloster, Selje, Olavs kloster i Tønsberg, Lyse, Halsnø og mange andre klostre, som Lange har beskrevet saa interessant og nøiagtig i sin „Norske Klostres Historie“?

Det er nu anderledes og man ser og hører litet eller intet om klostre hvor de før var talrike, men her i denne nye verden, hvor man har lagt bakom sig det som var paa moden i Europa, her hvor frihet hersker, her finder man klostrene forflyttet derfra, at de har kommet sig frem og er oppholdt av den

katolske kirke, som er stærk i dette som saamange andre lande.

Om morgenen blev jeg præciteret for Abbed Obrecht, der er født i Elsas og tog del i den fransk-tyske krig 1870—71, og er en gammel mand og en egte type av en Europæer og meget belært, som nok kan mer end sit fadervor, siges det.

Vi kom i tale om mangt og han syntes at kjende til alt som foregik i verden baade i Amerika og Europa. At bli munk er at trække sig tilbage fra alt i verden, men denne mand syntes at ha kjendskab til alt. Her var han bestyrer, befalende og en egte pave iblandt disse omtrent hundrede brødre. Hvad han sa var lov, og hvad han foreslog blev efterfulgt. I et og alt var han heriker, som sat inde med lov, ret og befaling og kunde straffe dem som ikke adlød hans strenge paabud.

Læseren vil kanske gjerne vite hvem disse folk er, hvor de kom fra og hvad er hensigten med deres virksomhet. De var forskudte franske munke, som i december 1848 blev jaget ut fra Frankrike og fandt et hjem blandt katolske velyndere i Kentucky. Lederen av denne flok var Fader Broust, som med førti brødre kjøpte en større landstrækning, av Lorette kvindeorden, som ikke syntes at ha fremgang herute iblandt fremmede, saa langt avsondret fra folk. Nu eier ordenen omtrent 3000 acres land med prægtige bygninger, og her finder man baade kvæg og heste og store vidder av græsgange, maisakre og slaateland.

Av medlemmerne er nogen født i Amerika, men største parten er kommet fra Europa. Fransk er deres daglige sprog, hvis nogen faar tale. Nogen er født i Spanien, andre i Belgien, og nogen er fra høifjeldene i Sveits. Med hensyn til ordensregler er Trappisterordenen blandt de strengeste. Man maa ikke tale, faar ikke kjøt at spise, maa ut klokken to om morgenen og maa være i feng om aftenen allerede klokken otte. De anvender meget av sin tid i bøn og lever et tilbaketruffet

liv inden klosterets stennure. Vi tanke om verden utenom maa være slutt den dag munken tar paa sig munkeklerne.

Klosteret ligger i et strøk av historisk interesse, i Nelson County. Blot en 40 mil i syd ligger Godgensville, hvor Abraham Lincoln først saa dagens lys. Ikke langt herfra ligger Lexington, hvor Henry Clay, folkets forkjæmper og store statsmand i mange aar, hadde sit hjem, og hvor han ligger begravet. Her omkring og i countyhætet hørte man ofte Ben Hardy og Tom Marshall, statens store saksførere. Undtagen Lincoln, er disse statsmænd av berømmelse for lang tid siden glemt, men munkelovet floverer endnu og dets ledere er mægtige mænd inden kirkens raad og besidder baade magt og gods.

Hvor kommer alle disse fra, vil man vel vite. Det vet blot den som holder bok for anstalten, ti de tar nye navne og intet vites om deres fortid eller om hvilke grunde de hadde for sin bestemmelse. En er blit stufket i en hjærlighetsaffære. En anden kommer for at forsjage drif eller andet onde, hvilket han har mistet kraften til at motstaa fristelsen for. Andre, med baade midler og stand, tilhørende landets kjendte familier, naar mørke tanker maner sig frem, forlater alt og tyr til dette sted for at ta paa sig det regelbundne liv. Deres bundne liv er en luffet bok. Om deres tanker, gjerninger og virke faar blot skriftefaderen vite, som jo maa holde alting hemmelig.

Trappistordenen blev stiftet av en franskmand ved navn Randé, som i 1665 begyndte at leve et tilbaketruffet liv og fastsatte de ordensregler, som endnu brukes av samfundet. Man finder ogsaa andre av disse klostre i Amerika. New Melleray er oprettet av irske munke og ligger blot et litet stykke fra Dubuque, Iowa. Oka er oprettet av franske munke og ligger nær Ottawa, Canada.

Før man kritiserer disse ordener maa man komme ihu hvad betydning klosteret havde i gamle dage, da det var begunstiget av Landets ppperste, og klostrene blev hjem for de hjemløse, hospital for de syke og skoler for dem som attraadde at lære noget. Det var munkene som samlet og forvaret bøger og dyrket al lærdom, i middelalderen. Man maa ikke glemme, at Luther, Bernard, St. Patrick, Thomas a Kempis og mange saadanne var munke, og det var det slags mænd som gjorde saa meget for sin samtid. Deres arbeide skattes endnu blandt folk av alle racer.

Allerede ved den tid da kristendommen blev indført i Norge, var flere munkeordener utbredte og hadde floreret i syd og vest Europa i lang tid. Det var først paa Sigurd Jorsalafars tid, at munkeordenen begyndte at bli indført i Norden. Først kom Benediktinerne og noget senere Cistercienserne, som er den gren hvorfra Trappisterne avstammet. Naar en sitter ved disse ruiner i det fjerne Norden, saa kan man ikke andet end undres paa disse gamle nordboer, som kunde forsfage verden og bli munke. De levde og elsket et langt andet liv end verdens, men saa har man ogsaa iblandt, som en følge av det norske liv og levemaate, saadanne mænd som Abbed Erik paa Utstein, en munk med et stenhjerte, som ikke tok ordenens regler som anvendt paa sig selv, men saa til at de blev opfyldt av de andre.

Jeg sat en tid i samtale med en gammel kjending, som nu i tyve aar hadde levet blot inden dette kloster, en mand som en tid hadde været en driftig forretningsmand og som med en gang forlot verden for at komme bakom stennurene og leve resten av sit liv som en tilbaketrukket munk. Jeg vilde ikke friste den gamle med tale om de lyse tider ved livet utenfor, der han ikke mer fik lov at komme. Men han var saa glad i at se mig og saa tale med en som bodde der han hadde virket

i saa mange aar, at jeg saa og forstod at han ikke hadde glemt alt og at han endnu hadde interesse for samfundet utenfor og folket, han hadde personlig kjendt.

Jeg forlot det interessante sted og bad farvel, og fik en av munkene til at kjøre mig tilbake til den lille landsby Gethsemane, som ogsaa er klosterets navn. Han ogsaa blev snakkelysten og fortalte mig mange tildragelser fra sit liv i Alpelandet, hvor deilig fjeldet saa ut, og hvor de unge piker sang deroppe i dalen, hvor tiltrækkende alpetinderne var om vaaeren. Alt var forlatt for alltid. Han angret ikke, han klaget ikke, men blot saa bort efter bakkerne, og tankerne var kanske paa de dalsfører og paa de kjære han forlot der i hjembygden. Han hadde, som alle munke, gravet sin egen grav. Han var ung men færdig, at dra avsted naar døden kom. Det er nemlig saa med disse brødre, at enhver munk graver sin egen grav. Der er altid en aapen grav, og alle maa grave en stund i denne, ikke vitende hvem som skal fylde den. Saaledes maa de stadig ha for sig døden. Hvis man taler til en av dem, saa blot holder de haanden frem og svarer paa latin, „memento mori“ (kom ihu du maa dø). Det er alt en munk maa tale uten tilladelse fra abbeden, fra den dag han kommer indom disse mure, indtil dagen han blir lagt i sin grav i sin munkeskledning, uten kjiste, blot i den mørke muld, svøpt i sin munkeskappe.

Svorlænge vil denne orden komme til at staa? spør man gjerne. Det er ikke saa godt at si. Reformationen ophævet klostrene og tok godsene til statseiendom. I flere katolske lande har man lukket mange klostre, fordi de i mange tilfælder fik stor magt og stor rigdom, og bestyrerne blandet sig i politiske affærer for at vinde mer magt og anseelse. Om munkesvesenet kan i nogen stor grad bli forplantet i dette frie Ame-

rifa, er vel neppe trolig; for man vil knapt finde mange personer, der af religiøse grunde ønsker at leve et tilbagetrukket liv som dette.

Udvandringshistorie fra Ringerikesbygderne.

D. S. Johnson, jagatriver.

VI.

Men Hattemakerens brændende iver var ikke fuldstændig affjølet. Niden i hans indre blusset op igjen om nogle dage, saa han drog igjen opover til Madalen. Nu skulde det bryde løs for alvor, saa man kunde hyde øvrigheden de vilkaar man ønskede. Da han kom til Heen blev Magnus Monsen, fra møllepladsen Vasslås, med opover, men for at stagge Knudsen. Da de saa paa veien fik høre at Gulbrand Johnserud havde kaldt møde hos sig den følgende søndag, indfandt de sig der. Knudsen ivrede som før, at man skulde optræde voldsomt og truende, medens Johnserud og Monsen talte imod. Men da Knudsen var bleven mængdens useilbarlige profet ved sit nye evangelium, feirede hans mening. Ordre blev da sendt rundt omkring i bygden, fra selve kommandanten, saa en 300 mand kom paa benene og begav sig i forskjellige afdelinger fra Næs og udover til samlingsstedet i Øtre Madalen.

Seg erindrer hvad folk i Madalen fortalte, som var øienvidne til denne underlige hattemaker-hær. De brautede svært da de drog ud fra Næs og tvang med sig alle som de vidste hørte til arbejderforeningen; men deres vaaben var jo ikke andet end store ord; dog skulde det bli noget naar de kom til teltboden paa Tandbergmoen. Deres proviantering bestod i at alle stabburene udover Ringerike skulde staa aabne for dem. En feiersikker hær ventet de skulde støde til dem, som de kaldte nordmagta — arbejderne fra det Norden- og Vestenfjeldske.

Naar den kom anstigende vilde de være uovervindelige. Men paa hønderne udover dalen hadde hattemakerens trusser virket saa sterkt, at nogle af dem drog til skogs med sine penge og løvsjager og blev der indtil stormen var over. Men selve skogkongen i Madalen, Gulbrand Bisterud paa Fjøsvidgen, tog det roligere. Han gif flokken, som kom den vei ovenfra dalen, imøde og ved Fjøsvidgen sagde han: „J kan være baade sultne og tørste, karer; J faar se indom.“ Saa fik de baade mad og drikke, og atpaa tillod han dem at stjære ned en hel del af det traee flæket som han altid hadde et helt stabbur fuldt af, som han gav dem til neste paa veien. For dette takkede de og laa vel saa vert og gjester skiltes i bedste forstaaelse.

Da disse brautende frigere drog ud efter Spirillen blev det spaaat dem, at de kom ikke til at sætta naajaan saa høit naar de kom længere udover. Denne spaaedom gif da fuldstændig i opfyldelse; thi efter som de kom nedover dalen mødtes de af rygter, at der var udkommanderet militær fra Kristiania, med kanoner og andre vaaben. Hermed var da eventyret ude og virkeligheden stod da for dem, som noget der borttog alt mod hos disse tapre frigere. Trods hattemakerens store ord om, at holde frem som de stevnet, gjorde de nu helt om. Da de saa ved Bergsund støtte paa en flok paa omtrent 100 mand, saa kom fortroppens eksempel til at virke paa disse saa de ogsaa drog tilbage.

En husmand under gaarden Nedre Oppegaard i Soknedalen ved navn Nslag Roa tjente som soldat i den tid, og var da under øvelse paa Tandbergmoen. Han fortalte mig, at det blev slaat allarm kl. 12 om natten og hver mand fik saa mange minutter at klæde sig paa, samt blev de befaleet at lade med skarpt. De drog da afsted for at møde Madslingerne, og da de kom til gaarden Rihle, fik en af officererne se en frier som kom ud af et hus, hvor han hadde besøgt sin kæreste om

natten. Det blev da befalet to af de ridende at ta denne person tilfange. Disse fattede da sporene i hestens sider og red over et par grunder uden at berøre dem, og greb den stakkels fyr, som intet overfald ventet da han gik til kjæresten sin om kvelden forud. Han blev da forhørt, men kunde bevise at han ikke hørte til hattemakerens disciple, og slap saa fri igjen. Soldaterne kom da til Stablundstøa om morgenen, hvor de laa hele dagen, drak brændevin og morede sig, uden at en eneste aadøling kom, fortalte han.

Vi ser altsaa at de vældige krigere forlod sin fører og diltet hjem igjen saa hurtig som mulig. Knudsens løfter om at dele gaardene saa de kunde bli selveiere, stod ikke længere for dem som det skjønne ideal; det var bedst at gaa hjem og opta den gamle hysjel.

Knudsen stakkas fik da sande det gamle ordsprog, „at utaf er verdens løn.“ Da han saa sig forladt af sine trofaste tilhængere og venner skjønte han at alt var tabt, og drog til Sønefos igjen og meldte sig selv hos øvrigheden, idet han sa at han hadde hørt af sin hustru at han var indkaldt til forhør. Dermed var man i besiddelse af selve urostifteren, og inden saa dage hadde ogsaa øvrigheden fakkert de fleste af de mest fremtrædende i hattemakerfrigen. Semmen hadde søgt tilflugt hos en slegtning da hans tropper gjorde helt om. Der blev han af soldaterne fundet i en sengebænk og han var ikke svært modig da. En af Semmens trofaste hadde stukket sig ind i en liu i nærheden. Da saa soldaterne kom, gjorde de i sin muntre stemning, for moro, et slags anfald paa liuen idet de sang paa et gammelt bjørnerim:

Og dig ska vi hænge og dig ska vi flaa,
og skallen din ska vi paa buvæggen flaa.

Sermed blev manden saa forstræffet at han kom stjørtende frem for at overgi sig.

Under marschen gjennem Sønefos traf dog soldaterne paa en fiende som de ikke turde binde an med, nemlig fjærringerne paa Øia, hvor det var fuld religionsfrihed som før, og ikke mindst efter Knudsens virksomhed. Disse Øia-amazonerne hadde nemlig ved denne leilighed forenet sig og taget opstilling, og idet de lod fortroppen passere forbi, gjør de i bøiet bagfrontstilling mod soldaterne et unævnelig haandgreb med bagstykket af sin uniform, for at vise frigsmændene hvad de egentlig var værd. Dette er vistnok første gang et grovt bagladningsstyks er anvendt og findes omtalt i den norske krigshistorie. Det hadde derfor en forbløffende virkning paa fienden. Sermed var hattemakerfrigen tilende med denne oppvisning af Øia-fjærringerne.

Saa det var ligesom naturen selv tog del i avslutningen af denne krig, idet en total solformørkelse indtraf, og lagde ligesom et dødens slør over by og land, en slags dvale over baade mennesker og dyr og hugugælene hattemakeraander.

Redskriveren af disse linjer huffer godt denne totale solformørkelse. Jeg var gjættergut og langt fra hjemmet med kreaturerne, da mørket indtraf saa ved kl. 2 om eftermiddagen. Som otte aar gammel dreng hadde jeg ingen rede paa en solformørkelse, men trodde det var kvelden og begyndte at drive kreaturerne mod hjemmet; men kreaturerne var ligesom fjettet af mørket saa det var ikke langt jeg kom med dem, førend lyset kom igjen.

Efterdønningerne eller oppjøret over denne Thranebevægelse blev at 149 personer fattes under tiltale. Seraf frikjendtes kun 11, mens de andre dømtes til bøder og band og brød, samt lige op til 15 aars strafarbeide. Skjøsteret nedfatte dog straffen saa ingen fik over 9 aar, samt blev 6 til frifundet.

Om Galsstein Knudsen berettes at da han endelig fik den

rette dom løb han i raseri mod kaffeelovnen for at gjøre ende paa sig og dette lykkedes for ham, saa han døde den paafølgende nat. Selge Lyttodden som sad i arrest hos lensmand Robsham drufnede sig en dag han hadde faat lov til at bade sig i elven. En af formændene, som var skomager, gif hen og hængte sig da soldaterne kom og skulde arrestere ham. Sven Olsen Baantjern, som var formand i Gaug, brugte ogsaa store ord, idet han skulde ha udtalt sig, at før de gav sig skulde de se sine egne tarmer i et traug; men da soldaterne var komne til nabogaarden, pakkede han sine redskaber sammen paa gaarden hvor han sad og gjorde sko og truger, og piltede hjem.

Noget af det, som ved siden af truslerne mod eiendomsbesidderne, mest bidrog til at sætte folk flest paa Ringerike op mod Knudsen og hans ledende aander, var deres frække gudsbespottelse. Kristendommen var for dem et længst tilbagelagt standpunkt, humbug og bedrag. Kristendommen var dog for Knudsen en altfor ringe ting til at komme med i hans foredrag; men i hans private samtaler udtalte han sig saa grovt at det kan ikke gjengives paa prent.

Ryder Brun som dengang var sogneprest til Norderhov var da selvfølgelig en af Knudsens bitreste fiender, og da provsten heller ikke sparede paa krudt, søgte Knudsen at gjøre ham al den fortræd han bare kunde.

Nu var det en gammel rettighed, som hvilede paa hver mand i kirkefognet, at de skulde betale sognepresten redegift eller reimaal som det udtaltes; men da Norderhov prestegaard var et stort brug, saa provsten trængte mange arbejdsfolk, fik de betale denne afgift med en dags arbejde i prestegaarden hvert aar. For nu at gjøre provsten et pek og rigtig sætte ham i beit, fik Knudsen trommet sammen 30 af sine undersaatte til paa en gang at gaa til prestegaarden tidlig en morgen og forlange at faa udføre det dagsverk de skulde for reimaal.

Men provsten var ikke forlegen om det kom mange paa en gang; han sendte hele flokken ned i kreaturhaven for at rodhugge og lod koge mad til dem i den store bryggepande. Største delen af karerne var uvante med slikt arbejde saa de var ikke fuldt saa fornøiede med Knudsens paafund om kvelden som de hadde været om morgenen; men Knudsen hadde jo sagt at han og hans tilhængere var norske rodhuggere, og provsten lod dem da beholde denne titel ved at sætte dem til dette arbejde.

Sa, Thrane- og hattemakerkrigen hører nu historien til. Knudsen og hans frigere er ikke lovprist som store helte i handling, men helte i store ord saalænge de ingen modstand mødte. Hattemakerens bedrifter er da skildret i følgende rim til minde om ham.

Der bor en hattemaker i et hus paa Sønnesos,
han gjør nok ingen hatter mer — at nei Gud bedre os!
Men godt saa kan han snakke; for han har stort geni;
og Sønnesossen vil han gjøre grundlovsmeesig fri.
Med tømmer planker, ved fossen sjauet nok;
og han vil gjøre ende paa den sidste tømmerstok.
Da værdig øvrigheden kom for at sætte ham fast,
han svarte kaut: Hr. øvrighed, det har vel ingen hast.
Da skjønte øvrigheden at det var revolution,
og sendte bud til byen efter den store brandkanon.
Og Sønnesossen gaar den dag idag med sus og brus,
men hattemakeren er paa vei til Akershus.

Om Markus Thranes videre skjæbne ved vi, at han efter udstaat straf kom over her til Amerika, hvor hans virksomhed var at reise rundt i de norske settlementer, holde foredrag og stifte fritænkerforeninger. Han udgav ogsaa et blad som han kaldte „Den nye Tid“ og forfattet en bog som fik navnet „Wis-

confin-Bibelen". Denne bibel fulgte med som præmiebog til hans abonnenter paa bladet, og det maa siges, den var ikke svært opbyggende for folk med en lidende smule agtelse og respekt for kristendommen. Den var kun for saadanne døve og blinde, der slet ikke vil hverken høre eller se.

Men „Den nye Tid“ døde snart. Den levede kort som Bernilles korte frøkenstand, og af Wisconsin-Bibelen findes vel knapt et eksemplar igjen. Hans store lys som skulde bære budskabet om en „ny tid“ hvor kirker, præster og religion var overflødig, sluknede og dæmret bort, og trods baade fyrstaal, knuist og træful fik han ikke tændt lyset igjen. Efter disse mislykkede forsøg paa at reformere den norske befolkning her i landet, trak han sig tilbage fra denne forretning og flyttede til Eau Claire, hvor han døde for endel aar siden.

Syngar-Hans. Jeg hørte i min ungdom gamle folk fortælle om denne Hans, der ligesom sagnfiguren „Jerusalems Skomager“ vandrede rundt bygderne og sang til folk.

Syngar-Hans var født paa Steinsæteren, Korfskogen, den nat da svenskeflaget stod ved Norderhovs kirke, 29de mars 1716. Som voksen blev han taget til soldat og tjente ved kongens livgarde i Kjøbenhavn. Efterat ha udtjent som militær, laget han viser og vandrede rundt og sang, samt fortalte om sine oplevelser. Blandt andre viser, som han selv havde lavet, var den da han tjente som ærlig og tru gut, mens fillerne starva om laara, og deriblandt fortæller om kosten paa bondegårdene, der lyder saa:

Na vasvillingfate, det har je fullan faat,
aa grautgrøta har je fullan skrapa,
aa smøre aa fleste, det har je fullan sjaat,
men hun'n ta den som jekk smaka.

Han skulde hat en god sangstemme og var i besiddelse af et stort forraad af sange og viser, og saa sa han: „Det er mange som synger, men det er ikke alle som har saadan klang i nebbet som jeg.“ Naar da Hans hadde sjunget ud det sidste vers af en sang eller vise, saa pleiet han at sige: „Der har de den da.“ Derfor sa folk naar de kom til enden af et eller andet: „Der har de den da, sa'n Syngar-Hans om visa.“ Endvidere fortalte han, mens han sad i de store kjøkkener, de lange vinterkvæde, om sit ophold blandt huldrefolket, som han hadde været hos i flere aar, sa han. Man fik da høre om huldrefolkets sæder og ffikke og deres levevis, der i mange maader lignede de synlige mennesker. Syngar-Hans skulde været et godt menneske, en barneven og velsket hvor han kom.

Det fortælles at han i sine sidste aar gif i lægd, der efter fattigvæsenets bestemmelse var saadan, at han skulde opholde sig nogle dage paa hver gaard. Slige stakkels fattigkroer blev da kaldt lægdfallen, og maatte ligge i fjøset, hvor utøi og alffens urenslighed plagede dem forfærdelig. Det fortælles at da Hans efter tur kom til gaarden Verberg paa Stranden tog man sig fore at befri denne gamle stakkel for utøi og smuds. Han blev vasket og badet, og fik rene klær; men da sov han efterpaa i tre døgn. „Syng da Hans! syng Hans!“ gnaalet barna om ham. Men da svarede han: „Syng dere naar dere blir saa gamle som jeg.“ Han døde 1832 116 aar gammel, og hans stav hænger i Norderhovs kirke til minde om, at han blev født den nat slaget stod i prestegaarden der.

Udvandrede fra Ringerike.

Den første som seilede over Atlanterhavet og til Amerika fra Ringerike, var vel den som Sjønenstenen eller Vinlandsstenen var reist over, hvilken i 1813 blev fundet i en gravhaug og opbevarede en 20 aars tid paa kapellangaarden Sjønens

tun, som saltten for kreaturerne. Stenens runeskrift blev tegnet af major Klüver, og som før sagt udtødet af professor Sofus Bugge, der fandt, at vedkommende, som stenen var reist over, havde været med paa en vinlandsfærd og paa tilbageveien var omkommet i Nordishavet eller paa Grønland. Professor Bugge mener at han har været med i den vinlandsfærd som Karlsevne foretog i 1006.

Naar den egentlige udvandring begyndte fra Ringerike har jeg ikke kunnet faa nogen fuldstændig kundskab om. Jeg skrev til en mand derover, om han vilde undersøge i provstarkivet paa Norderhov, hvor navnene burde være indført i protokolen af dem som tog udslytningsattest, men jeg har ikke faat noget svar. Af forskjellige oplysninger ser vi, at emigranter fra Ringerike kom til Iowa og Minnesota i 1850, efterat ha opholdt sig i Wisconsin nogle aar, saa udvandringen fra Ringerike har taget sin begyndelse paa samme tid som fra de andre østlandske bygder, i og omkring slutningen af 1830-aarene. Erik Uggen, Selge Nure, Elling Næssby, Arnt og Nils Bligerud, samt Thore Pedersen Skotland, Ellef og Lars Land, skulde være af de første som udvandrede fra den del af Ringerike som kaldes Sofnedalen, fortælles det.

Maret 1855 udvandrede fra Sofnedalen, Ringerike, Hans P. Sandager og hustru Anna, samt to barn Gunild og Marie. De havde indskrevet sig til at gaa med seilskibet Wilhelm Tell, kaptein Kristoffer Jensen som fører. Kommen til Kristiania med sine kister og tønner fuldpakkede med mad og klær, maatte de vente der indtil en isbryder gjorde vei ud Kristianifjorden. Sen laa endda paa fjorden saa tyk og sterk, at intet skib kunde komme frem. Endelig kom det en isbryder fra Lønsberg som gjorde en aaben rende i den tykke is, og den 14de april gik de ombord og blev slæbet ud til havet efter denne rende. Da de kom ud paa havet udbrød det en sterk storm, saa skibet tumlede

om som et nøddeækal, overskyldet af de mægtige bølger. Skibet maa under denne storm være kommet ind i et sildestim, for da vinden og bølgerne lagde sig laa det sild over hele dækket. Efter omtrent seks uger at ha tumlet om paa havet, kom de iland i Quebec. Derfra gik de med dampskib og paa de bekendte kanalbaade, stuvet sammen med kreatur og alle slags reisegods, og kom efter tre ugers reise fra Quebec til Prairie du Chien, og derfra paa færge over Mississippifloden til McGregor. Fra McGregor gik det med stuteskyds til det sted hvor nu byen Caledonia er bygget, og det tog tre dage at komme frem. Hans Sandager købte da regjeringsland omtrent tre mil fra Calmar, nær Conover, hvor han borti en bakke opførte et nybyggerislot paa en 10 a 12 fod i firkant. Saa var det at omdanne bildmarken til ager og eng, og gjenmengaa nybyggerlivets kamp og stræv. I 1877 solgte han landet ved Conover, Iowa, og flytted til Freeborn County, Minn., hvor han bodde til sin død.

Hans Pedersen Sandager var født den 4de august 1810, af forældrene Peder Hansen Sandager og hustru Gjertrud. Denne Peder Sandager var den bekendte bjørneskytter, som Chr. Nshjørnsen omtaler i sine skildringer om en tiurleik paa Holleia. Peder Sandager skulde ha lært sin skytterkunst, og kanske bamsens eiendommeligheder, af en Christen skytter i Øvre Madalen. Denne Christen skytter hadde opført sig en bolig inde i den vildeste skogtykning, hvor han bodde blottende alene baade vinter og sommer, og kom blot til bygden for at sælge skind og kjøbe madvarer. Han skulde været en stille, ordknap mand og vidste lidet om folk; men desbedre kjendte han vilddyrenes natur og omstændigheder, og hadde god jagtlykke bestandig. Af bjørne skulde han ha sældt hundrede og en. Det er fortalt at han aldrig gjorde tvilssomt skud, og kun en eneste gang var frøbet i skjul. Det skede just i parringsti-

den. Christen lagde sig til at sigte paa en stor bjørn, men inden han fik truffet af kom der tolv bjørne i en flok, saa han maatte ned i en sandgrav og tulle sig sammen som en grævling der.

Peder Sandagers bedstefar var en af dem som laa paa Krokfogen som vagt mod svensken da slaget stod paa Nordehøvd.

Hans P. Sandager blev gift 1836 med Anna Pedersdatter Hanferudbraaten. Hun var født 28de februar 1810. Efterat Hans havde stiftet familie købte han gaarden Sandum i Sofnedalen som han arbejdede op til et mønsterbrug, hvor han bodde indtil han udvandrede til Amerika. I deres ægteskab var to børn, Gunild og Marie, der, som før nævnt, begge er født i Norge. Gunild blev gift med Ellef R. Flaaserud og bosatte sig i Freeborn County, Minn. Deres børn er: Heline, gift med Ole J. Flaten. Han er nu død. Andrea er gift med Herbrand Gullingsrud og bor i Spring Valley, Minn. Knut, gift med Gunild Melsal fra Telemarken, bor i Fosston, Minn. Kari, gift med Gilbert Høime fra Valdris, bor i McIntosh, Minn. Pauline, gift med Johan G. Sjømoen fra Sofnedalen, Ringerike. Elise, gift med Anton Kolvstad, bor i Washington. Oline, gift med Gunder Lien fra Valdris, bor i Albert Lea.

Hans P. Sandagers anden datter, Marie, blev gift med Paul E. Oppegaard. Kommer til denne familie senere.

En bror til Hans P. Sandager, ved navn Endre, kom ogsaa til Amerika. Rigesaa en søster. Begge bosatte sig ved Calmar, Iowa.

Hans P. Sandagers hustru døde i 1871 og han døde i 1894.

Knut D. Fjeldbraaten, fra Bergsjuneie i Adalen, var født den 12te marts 1859 af forældrene Ole R. Fjeldbraaten og hustru Lorine, født Strømsmoen. Hans far var født paa Fjeld-

braaten den 24de juli 1825 af forældrene Knut og Eli, og hans mor var født 6te mai 1825 af forældrene Engebret Bergsjundodden og hustru Helvig Johansdatter Aastru. Hans far havde to søstre, nemlig Berthe, gift med John T. Strandestøa, og Oline, der døde ugift. Hans mors søskende var Ole, Lars og Rønnaug. Ole kom til Sofnedalen, hvor han bodde i Kallerud en tid, flyttede saa til Øvre Oppegaard, hvor han bodde indtil han udvandrede til Amerika, og bor nu ved Henning, Minn. Han kalder sig nu Ole Oppegaard. Han er nu 94 aar gammel, men fremdeles raff og rørig.

Ole Knutjen Fjeldbraaten var i sin tid Adalens bedste tømmerhugger; men trods at han kunde svinge øksen bedre og kraftigere end nogen anden, saa var det dog smaa fremtidsudsigter i Norge paa den tid for en mand med en større familie. I 1870 besluttede han at rejse til Amerika med hele sin familie, hustru og ni børn, og forlod Norge i april og kom til Gulbrand T. Johansen i Bancroft township, Minn., den 24de juni samme aar.

R. D. Fjeldbraatens søskende er: Gjertrud, nu Mrs. Gulbransen, bor ved Hayward, Minn.; Helle, Mrs. Støa, bor ved Austin, Minn.; Elise, Mrs. Frydenlund, bor ved Bagley, Minn.; Karen, Mrs. Kofshus, bor i Albert Lea, Minn.; Marthe, Mrs. Baarnaas, bor ved Bagley, Minn.; Rønnaug, Mrs. Goffman, ved Hayward, Minn.; Ole er død, og Martin bor i Albert Lea, Minn. Knut blev gift med Mamie Gulbrandsen. Hun er født den 28de januar 1880 i Chicago, Illinois, og bor nu ved Hayward, Minn., hvor han driver farming. I deres ægteskab er følgende børn: Thea Olava, født 1ste juni 1902; Malvin Kirmit, født 1ste august 1904; Walter Harold, født 27de september 1909; Vernice Marie, født 20de juni 1911; Martha Louise, født 1ste oktober 1913, død 3die september 1914.

Snut O. Fjeldbraatens forældre er nu døde. Moderen døde den 13de juni 1901, 76 aar gammel, og faderen døde den 15de mai 1903, 78 aar gammel.

Foruden at være en praktisk farmer har Snut O. Fjeldbraaten været betrodd flere tillidshverv i townet. Saaledes clerk of school i distrikt no. 27, Freeborn County, i over 20 aar, samt kasserer af Summer Valley Creamery i 18 aar, og town supervisor i 3 aar.

Et kort stykke fra Fjeldbraaten paa Bergsundeie bodde den bekendte Kristi-Gudbrand, som dikteren Welhaven skriver om i 1851, at han spiste for tre, men alligevel var god at sætte paa, da han arbejdede for seks. Om sommeren var han ferge-mand paa Nabaløelven, og om vinteren gaar han rundt om i gaardene og fjærer haffelse med saadant udfald, at alle maskiner til den bedrift er overflødige. Den øvrige del af aaret fuger han paa ladden og blir tyk og fed. Kristi-Gudbrand var ogsaa den som hadde gaat op skaret i Bergsundkollen og faat et glimt af huldren som bodde der i sine guldglinfende haller.

Johan Bye er født paa pladsen Faltinrud, tilhørende gaarden Bye i Sole, Ringerike, den 1ste januar 1849, af forældrene Nils Johannesen og hustru Martha Hansdatter. Hans far var født den 22de december 1815, paa gaarden Danmark i Sole, af forældrene Johannes Nibrud og Eli Nilsdatter. Hans mor var født 13de mars 1813, i Vasserud ved Sundvolden, af forældrene Hans Vasserud og hustru Inger. Hans far var i mange aar husmand under gaarden Bye. Han døde paa Sørhol i Sole i 1884. Hans søskende var Anders og Jens, samt pigen Karen. Hans mors søskende var Ole, Ingeborg, Marie, Kirsti og Anna som nu alle er døde, efterladende sig en stor slekt i Sole og andre steder.

Johan Byes søskende er: Ole, født 4de august 1844, døde

i Kristiania i 1892 efterladende sig tre børn. Kristian, født 7de september 1852, døde som fanejunker paa gaarden Sørhol, efterladende sig mange børn.

§ 1872 udvandrede Johan Bye til Amerika og kom til Wisconsin, hvor han opholdt sig i syv aar. Han reiste i 1879 til Otter Tail County, Minn., og tog sig hjemsteadland i town of Eagle Lake, hvor han fremdeles bor.

§ 1880 blev han gift med Lifa, født Kjer. Hun saa første gang dagens lys den 2den april 1855 ved Pine Lake, Wis. Hendes forældre var Jørgen P. Kjer, og Martha, født Gaupaaen. Jørgen P. Kjer var født 1824 i Gjerpen sogn ved Skien, og hustruen Martha var født i samme sogn. De udvandrede til Amerika i 1853 og bodde først i Wisconsin, hvorefter de flyttede til Carlisle, Minn., hvor hustruen døde i 1886 og Jørgen Kjer døde i 1901.

Efter 29 aars lykkelig ekteskab døde Johan Byes hustru og efterlod sig følgende børn: Martha, født 20de august 1882; Nils, født 17de januar 1885, og Hans, født 15de mai 1891. Martha og Nils er hjemme paa farmen. Hans er gift og bor i Ashby, Minn.

Johan Bye har i mange aar indehavt flere tillidshverv i townet. Saaledes town clerk og assessor i 17 aar, school clerk i 6 aar, og siden 1882 sekretær for Grue menighed, som han tilhører.

Om sine forældre siger han: Omendkjønt de var i smaa faar, saa gav de dog sine børn en god opdragelse og holdt dem flittig i skole. Da første skoler var opprettet og lærerne var seminariister, saa fik de efter den tids forhold en god undervisning, som siden har kommet os til stor nytte og velsignelse gjennom livet. Mine forældre var flittige og sparsomme folk, siger han, og dyrkede sin plads godt, saa de hadde sit gode udfomme.

§ 1913 besøgte han Norge efter et fravær at 41 aar. Efter

dette lange tidsrum var det ingen som kjendte ham, og saa igjen som erindret ham. Det var en fornøielig tur, siger han, men forholdene i Norge kan dog ikke maale sig med Minnetota, saa jeg var glad jeg kom hjem igjen, siger han.

Til denne ædle mands biografi vil jeg tilføie lidt om den gaard han har sit navn fra, og hvor han i sine glade ungdomsdage sprang omkap med sine legekamerater. Det er ikke mange gaarde, som skrives med bare to bogstaver som denne gaard By, der dog nu i senere tid er forandret til Bye. Navnet betyder bosted.

Bore oldgranskere mener at Bye har været kongsgaard i gammel tid, og støtter sin paastand paa at gudehøvet Froishov ligger i nærheden.

Bye har været en stor eiendom fra først af, men er for længe siden delt i to lige store dele. Historien beretter at Sorim og Sogen hadde hver sin halvpart i 1528. I 1728 eiedes søndre Bye af kaptein Ewen Jesper Birch. Bye var ogsaa et gammelt tingsted, og i 1750-aarene bodde lensmanden der, som hed Johannes Tostenjen. Hans hustru hed Mari og var datter af Ole Larsen paa Stein.

Efter mundtlige traditioner skulde der været en kone paa Bye, som i 1716, sammen med sine to sønner, førte de faldne svenjker efter slaget i Krokfleven ned til Sole kirkegaard, hvor de blev begravet paa nordsiden af kirken. Sendes mand laa ude i den store nordiske krig, og nede i Golsten fik han fat paa nogle poteter som han tog med sig hjem. Det skulde været de første poteter som kom til Sole.

Det tog dog længe førend man blev fortrolig med potetplantningen, trods presternes tog den som tekst i sine prædikener hver søndag, under rationalismens tid. Denne prædiken var vel den bedste af presternes virksomhed i denne fornuftens tid.

(Fortsættes.)

Fra Fyresdal.

Sr. redaktør! Det gjør godt at læse „Samband“ som hver gang kommer med bud fra en verden av mennesker med ranke viljer og sterk ryg, en verden hvor drøm og befe sind er mere ukjendte end energi og staalkat mod. Hvis ikke „Samband“ altid var saa velfylt, vilde jeg beklage, hvor daarlig det er blit med bidrag fra denne kant, som det er maa jeg gaa ut fra, at de ikke blir savnet. Livet griper ind med sine omskiftelser og fylde sind og tanker. Saa blir pennen lagt bort, mens tiden jevner og læger.

I vaar var jeg en tur i min gamle hjembygd Fyresdal i Telemarken. Hvor de vilde undres de gamle utvandrerne om de kom hjem og saa, hvor alt forandres paa saa aar. I deres tid var det trangt der for de smaa i samfundet og husmandsfaar var det gjerne som byttedes med Amerikas farmer. Nu er husmandspladjen der næsten en saga blot. Jeg tror jeg kan si, at alle som har jord er selveiere. Av Boligbanken faar de laan til hus, og kommunen utparcellerer jord, saa det ene lille velstelte hjem dukker frem efter det andet. Midt i bygden er vokset frem en liten „by“ paa omtrent 500 indbyggere. Meist er det haandverkere og handelsmænd, som har sine forretninger her. Og saa har vi selvfølgelig hotel, pensjonater og kaféer, sparebank, bedehus, ungdomshus etc. Hele bygden har fra ifjor høst hat elektrisk lys, og paa de gaarde drives maskinerne enten ved elektrisk kraft eller motor. Saaledes hos min bror var der nu vedkapper, træsse- og rensemaskine, sag, høvleri og mølle i en tilbygning til laaven, drevet ved motor. Han var ikke længer avhengig av sag- og kvernbånd som min far.

Litrods for de gode skoge, som nu gjør de fleste gaardbrukere der til rike mænd paagrund av de svære laftepriser, driver de sine gaarde som rene mønsterbruk. Men saa vet de ogsaa at sætte pris paa jorden. I hovedbygden findes nu neppe et maalt dyrket jord at faa kjøpt for mindre end en 400 kroner. Hvis det i det hele er at faa kjøpt længer. Anderledes stiller det sig i utkanterne. I „bygden“ leveres melken paa meieri. Paa de mere ensligliggende gaarde bruker de separatoren og de deilige rømmekollerne, som var slik fryd for øie og mund, hører nu sagatiden til.

Handslivet i Fyresdal staar sjelden høit. Der er et vakkent religiøst liv, og ungdoms- og avholdslagene staar godt. All ungdom søker ut paa skoler et eller flere aar saasnart de er voksnne, men vender som oftest hjem for at ta fat paa sin livsgjerning der. De har faat øinene op for, at det er lettest at bli noget **helt**, naar man staar paa hjemlig grund.

To i Telemarken og av dets utvandrere velkjendte mænd gif i vaar til hvile. Det var digteren John Lie og den egte Telemarks-bonde Talleiv Wathing. De hadde i sine yngre aar været særdeles gode venner. Nu laa de samtidig paa baare. Begge hadde deltat meget i det offentlige liv og begge hadde sat gode og varige merker efter sig — hver paa sin vis.

Men hele bort lille Norge er et andet end for faa aar siden. Det er ikke længer det fattige Norge. I krigsaarene har millionerne rullet ind. Millionærer skyter op som paddehatte, og unge visergutter er blitt eiere av hundredtusener. Men desværre ligger de fleste av de nybakte millionærers utviklingsnivaa ikke i tilsvarende høide, saa pengene blir ikke bare brukt til det gode. Samtidig er her dyrtid. For middelstanden og de som sitter paa fast gage er den mest følelig, og mangt et hjem som var vant til godt utkomme og noksaa store fordringer til livet, har det nu knapt. Arbeideren er det forholdsvis ikke

saa trangt for, ti hans løn er som regel øket til det dobbelte, ialfald landarbeiderens. En skogsarbeider er det ganske almindelig holder en dagløn av 7—8 kroner. Mange adskillig mere. Mæret er for landmanden blit over middels. Men frugt findes næsten ikke. De epler som findes er fuld av smaa mark.

Hvor høsten er kommet fort! Noen dages storm og de lubne hjerter er ribbet, kun enkelte trodser endnu og strækker sin gyldne krone mot den bleke sol, som ikke kan gi den liv og varme mere. Naturen siger langsomt og sikkert ind i vinteren. Hvor naturens og menneskets liv ligger hinanden nær — og slegtens og folkenes en gjentagelse! Godt at livsfrøet aldrig kan dø, aldrig drapes av kulden, men skal springe ut i hele sin fylde i „den ny vaar.“

Sermed en hilsen til landsmænd fra Norge.

Eldrid Wathing-Ringerud.

Ringebu, Madalen, 18de oktober 1916.

Valdriiser i Door County, Wis.

VII.

Jeg maa nok tilbake til begyndelsen af tyttiaarene, da der er udeladt forskjellige fra den tid endnu.

Anders Knutson (Møstet) og hans hustru, Sissel kom fra Norge i 1870 og landede her i Clay Banks omtrent et aars tid senere. Begge var fra Østre Slidre, Valdres, og blev gift hertilands lidt efter ankomsten her. Hustruen var datter af Gulbrand N. Rude (Sigaren) og kone Ingrid, født Nyhagen. Anders Knutson og hustru fik ialt 11 barn, hvorav de 10 lever og deres navne er: Karl, Dina, Gina, Albert, George, Oliver, Sjalmar, Ida, Alma og Melvin. Den som døde erindrer jeg ikke navnet paa. Som allerede nævnt før, blev Karl gift med Bertha, en datter av Knut Arneson, og da hun

døde giftede han søsteren Marie, som var skilt fra sin mand, en tysker, hvis navn var Klemm. Dina, gift med Gulbrand Johnson, bodde her, men den 30te oktober 1916 døde hun af tæring, omtrent 44 aar gammel, og efterlod sig manden og syv barn, hvoraf den ældste datter er gift og er nu hjemme hos faderen. Gina, gift med Albert Anderson, bor nu i Ahnapee town, Kewaunee County, og de har 5 barn. George er ugift og er i staten Washington. Albert er i Milwaukee og arbejder i et maskinverfsted og har kone og to barn.

Oliver er gift med pigen Ella Gilbertson og bor her i town of Forestville, hvor de har farm. De har tre barn, to piger og en gut. Sjalmar har tysk kone, men ingen barn og har farm her i Countnet. Ida er gift med Thomas Osmundson. De bor her i Clay Banks og de har en datter. Melvin er gift, ogsaa med en tysk pige og de har en søn. For nærværende er de paa hans fars farm og arbejder den. Alma er ogsaa gift nylig, med Leo Madosh, og han er katolik.

Anders Knutson, faderen til denne barneklof, døde for omtrent seks aar siden, men havde allerede før været delvis lam paa højre side, og var saaledes for en del hjælpeløs i sine sidste leveaar. Enken har endnu farmen i sin besiddelse, men dette aar har, som nævnt, sønnen Melvin drevet den. Efter bosættelsen her kaldte familien sig for Knutson.

Anders Knutsons forældre, Knut N. Mjstad (eller Kleiven), med kone Dordei og igjenværende barn, kom over fra Norge sommeren 1872 og kom hertil Clay Banks straks. Med tiden fik de to gamle sig ogsaa et stykke land og med strævsomhed, flid og sparsomhed, hvilket de var vant til i Norge, fik de et godt og hyggeligt hjem og levede i flere aar saa godt som nogen kunde ønske sig, thi de havde alt de behøvede og var dermed vel tilfreds ogsaa. Det er mange i vor tid som mangler dette gode, at være tilfreds med det de har, thi jo mere endel

faar af jordiske goder, jo mere higer de efter, og faar ikke nok før de lægges i sin grav. Denne familie var dog, som sagt, glade og tilfreds med det de havde. Men saa fik Knut kræft i næsen, og efter flere aars doktering og lidelser afgik han ved døden i 1899, omtrent 75 aar gammel. Enken, gamle Dordei, lever endnu og gaar nu i sit 95de aar, men har nu i nogle aar været aldeles blind og maa helst af den aarjag holde sengen. Hun har nu i endel aar været hos Mrs. Anders Knutson, svigerdatteren, og faar noksaa godt tilsyn og pleie, men det er tungsamt for hvem det er, at være blind alligevel.

Knut Mjstads og hustrus øvrige barn, som var med hertillands da forældrene kom hid, var: Knut, Rangdi og Ingeborg. Som før nævnt blev Rangdi gift med Ole Halvorson, d. æ., har farm her i Clay Banks, men har i lidt over 15 aar været enke. Ingeborg blev gift med en Nils Huseby og de havde et barn tilfammen. Ingeborg døde af tæring for flere aar siden. Hvor manden nu opholder sig kjender jeg ikke til. Knut, som kalder sig K. K. Anderson, blev først gift med pigen Kari Trondson, men efter at ha født en søn, døde hun. Knut blev gift igjen og drev barbershop i Manitowoc, Wis., i mange aar og fik da et par barn.

For endel aar siden folgte Knut Anderson ud sin forretning i Manitowoc og flyttede vest til Tacoma, Wash., hvor han fremdeles driver med barbering og alt andet som hører til under dette haandverk. Sønnen Oscar, som er efter Knuts første kone, blev gift med en datter af Ole Pederson (Delebæk) og disse bor ogsaa i Tacoma, hvor Oscar driver med snekkerarbejde. Hvor mange barn de har nu, ved jeg ikke.

Ole Nelson Sørbu og kone Guri, kom hertillands 1868. De var begge fra Hegge i Østre Slidre, Valdres. Paa overreisen fik de en søn som fik navnet Nils. I tyttiaarene kom ogsaa disse til Clay Banks, fik et stykke land og begyndte at

rydde og bygge, som andre gjorde her rundt i de dage. Ole og hustru fik ialt syv børn, to gutter og fem piger. To af pigerne er alt døde. De som lever er gutterne Nels og John som begge er ugifte endnu. Gina er gift med en Gordon. Karolina er ugift, men Olina er gift med John G. Nelson og han er ogsaa en heggebygding. De har en datter, og de har farm her i Forestville. Hans far og søskende kom i sin tid alle her til landet og blir omtalt senere.

Gulbrand Olson (Strande) og kone Ingrid kom til Amerika i 1869 og efter nogle aars ophold i Manitowoc County kom de hertil, til Clay Banks, og fik sig noget land og bygget sig eget hjem. Fra Norge havde de to børn, Marit og Ole, og her i landet har de faat tre til, nemlig: Galdor, Clara og Martin. Gulbrand og kone var født og opvoksne i Volbu, Østre Slidre. Datteren Marit blev for en tid siden gift med Chancey Mackey (en amerikaner) og de har en pen farm her i town of Clay Banks, og har flere børn, hvoraf to alt er gifte. Ole, som ogsaa var født i Norge, har farm her, men er ikke gift. Galdor (eller Harry) er gift med Marie, eneste nu levende datter efter skolelærer Knut Johnsrud, og de har et vakert hjem her i Clay Banks. Til familie har de tre gutter. Clara er gift med Magnus Johnson, har to børn og har eget hjem i Sawyer, Wis.

Martin, som er den yngste af Gulbrand Olson og kones børn, er hjemme og gjør forældrene den hjælp han kan. De er nu en 75 aar gamle, saa det er ikke at undres paa om kræfterne begynder at svigte, men manden i år har hat næsten uilidelig baade helse og kræfter saalangt. Gulbrand havde ialt syv søskende, hvoraf Nils og Marit forblev i Norge. Nils kjøbte endel af gaarden Strande og søsteren Marit var gift med Tolleiv D. Moen. De som kom her til landet var søstrene Sissel, Ragnhild og Kari, samt brødrene Ole og Knut. Sissel

og Ragnhilds opholdssted blev i Syd Dakota, men Sissel er død for nogle aar siden og Ragnhild bor nu i Volga, tror jeg.

Kari blev i Norge gift med Knut D. Skatrud og bor i nærheden af Medford, Wis. Gulbrand Olsons bror Ole (kalder sig Nelson) bor i nærheden af Wittenberg, Wis., og var i lang tid en god snekker. Broderen Knut (han kalder sig Strande) bor tæt ved Wanke i Polk County, Minn. Læserne af dette maa nok undskyldte at jeg forbilder mig ud i andre stater naar jeg skal gi en liden underretning om valdriserne her i Door County og maa da se at komme tilbage til egne omgivelser.

Peder Gullikson (Sovi) kom hid i tyttiaarene og begyndte at rydde og bygge og efter nogle aars forløb giftet han pigen Ragnhild Olson Kjørnesøie fra Evennes i Valdris. Flere børn fødtes dem, men kun to af dem lever nu, de andre døde mens de var smaa. De nulevende er: Ida og George. Ida er gift med Knut Noble fra Østre Slidre. De har flere børn og har nu faat kjøbt farsfarmen, thi P. Gullikson begynder ogsaa at bli træt, ligesom de øvrige nybegyndere der er igjen her fra nybyggerdagene. I høst havde han en liden skjermydsel med en olm okse, som næsten kostede ham livet; men hans tid var vel ikke omme endnu og saaledes blev han efterhaanden bra igjen. Hans svigerforældre med de fleste af børnene deres kom ogsaa hid fra Norge.

De gamles navn var Ole Hansson og kone Anne, og var i Norge husfolk til Kjørnes, Nordre Murdal. Efter ankomsten hid havde de sit hjem hos Peder Gullikson til sin død for flere aar siden. Deres barns navn var: Ingrid, Ragnhild, Guri, Anne, Halvor, Ole og Anders. Ingrid er gift med Ole E. Nye og bor i bydelen af Wisconsin. Ragnhild var gift med P. Gullikson, men som før nævnt døde hun for omtrent 30 aar siden. Guri er, som før nævnt, gift med Trond Sivertson

og bor her. Anne, gift med gudbrandsdølen Matthias Nygaard, har fire barn og bor her, i Clay Banks.

Galvor (kalder sig nu Dahl) gift med Ingeborg Anderson fra selve Murdal, bodde i lang tid her i Countyet, men reiste saa til Silberton, Oregon, hvor de nu har hjem. Ialt har de otte barn, men kun en af døtrene bor her. Hun er gift med L. Goppe (tyst), har to piger som lever. Deres lille søn døde sidste sommer. Ole, som ogsaa kalder sig Dahl, er som før nævnt, gift med Ingrid, en datter af Kristien Pederson (Dalen), og de bor ogsaa i Silberton, Oregon. Broderen Anders døde for mange aar tilbage ugift, og han var vist den yngste af denne barneflokk.

Embrif Nilson Biste og kone Magnhild (født Johnsrud), kom her i 1882 i følge med sine fire yngste barn. De fire ældste barn var her før. Knut Biste, d. æ., kom over havet i 1867 paa seilskibet „Nordkap“ og blev i 1871 gift med pigen Ingeborg Galvorson Hovi fra Østre Slidre. Ingeborg kom ogsaa over Atlanterhavet paa „Nordkap“ og hun var en søster af Kari, som blev gift med Ole D. Biste, som før nævnt, og bor i Wood County, Wis. Knut og Ingeborg havde ialt syv barn, men to af dem døde ganske små og Karl døde da han var næsten voksen. De som nu lever er: Marie, Martin, Edward og Nikolai. Som berettet før er Marie gift med John Anderson. Martin er gift med pigen Clara D. Rudie, har to gutter, Ingvald og Kenneth. For nogle aar siden købte Martin farmen af sin far og bor der. Ingeborg Biste døde i 1892, ikke fuldt 50 aar gammel, og Knut har nu i endel aar hat et „store“ ved Nelsonville Cheesefactory i town og Forestville. Edward er etsteds i de vestlige stater, men har i lang tid ikke ladet høre fra sig, saa her er ingen som ved hvor han er nu. Nikolai er gift med pigen Alma Gigstad, men de er nævnt allerede før.

Nils Biste, ældste søn af Embrif Biste og kone, er, som

før fortalt, død. Marit, d. æ., gift i Norge med Torleif Knutson (Tveitebergene) fra Skrantvaal, kom her i 1880 og fik sig et hjem her i Clay Banks. For endel aar siden folgte de farmen og flyttede til Sawyer, hvor de købte sig hus og bor nu der. De havde fem barn hvis navn er: Knut, Regina, Dina, Embrif og Emma. Knut har norsk kone, dog ikke Valdris, har et par barn, og de bor i Sawyer. Som før allerede nævnt er Regina gift med Nels, ældste søn efter Erik Nelson og de har nu 3 barn. Torleif Knutsons anden datter Dina var gift med en tysker, men døde for nogle aar siden. Embrif er i vesten og har kone og hjem der. Emma er ugift og er tildels hjemme hos forældrene.

Embrif N. Bistes anden datter, Marit, d. y., gift med Embrif Anderson fra Ulnes annekts, kom her i 1881, fik sig et stykke land og fik med tid og arbejde et noksaa hyggeligt hjem. For nogle aar siden tog Embrif sig en tur til Norge for at gjense gamle tomter, men paa tilbagereisen gif han i mørket ud i Kristianiafjorden og druknede. Tror han blev lagt til hvile i Kristianssand. Han og kone havde ialt ni barn,

Jeg vil da i al forthed berette lidt om selve Embrif N. Ragnvald, Karl, Rosetta og Marie. Med undtagelse af Embrif, som for flere aar siden drog til Dakota og fik sig en hustru og et hjem der, er de øvrige her i Countyet. Levi har tytt hustru og Rosetta er gift med en irklænder, men de øvrige er ikke gift endnu. Moderen, enken, beholder endnu hjemmet og gutterne hjælper til med arbeidet.

handling i dette land af skandinaviske kulturelle forhold, og Biste og kone, samt de fire barn som fulgte dem over hid i 1882. Forældrene bodde en tid hos sønnen Nils, men efter deres yngste søn Ole fik eget hjem, kom de til at være resten af sin tid hos ham. Embrif var født i Østre Slidre i 1818 og døde i 1898, og blev altsaa omtrent 80 aar gammel. Konen,

Ragnhild var født sammesteds i 1824 og døde 1913, omtrent 89 aar gammel. De blev begge lagt til hvile paa Tanum kirkes gravsted i Clay Banks. De fire yngste barn, som kom her med forældrene er: Knut, d. n., Ole, Sigrid og Kari. Knut blev i 1887 gift med pigen Ragnhild Gullikson (Hovie) en søster af Peder Gullikson. De har seks barn nemlig: Edward, George, Melvin, Ingeborg, Ella og Clara. Som før berettet er Ingeborg gift med Ole Arneson og har sit hjem i town of Forestville. Edward er ogsaa gift og har norsk kone, men de har ingen barn som lever. Ella er gift med Adolf Some men de har heller ingen barn. George, Melvin og Clara er hjemme og benytter tiden for det meste til skolegang.

Ole, den yngste af Embrik Vistes sønner, blev i 1900 gift med Emma, en datter af Ole D. Braaten, men da disse er nævnt før, er det ikke mere at berette om dem. Sigrid, gift med Anders Trondson er omtalt før. Ligeledes Kari, som var gift med Halvor Halvorson og er nu enke, er nævnt før og det trænges ikke her at gjentages. At gi en liden summa summarium af Embrik N. Viste og kones afkom her er vel ikke saa ligetil, men efter min erindring er det ved siden af deres otte barn, omtrent 46 barnebarn og en 35 barnebarns barn, saa det naar næsten til nitti-merket, og de fleste bor endnu her i Countnet.

N.

(Mere.)

The Society for the Advancement of Scandinavian Study.

Jeg tillader mig herved at henlede opmærksomheden paa en forening, der i fuldt maalt fortjener vore landsmænds støtte, og som allerede har bevist sin levedygtighed, hvad den respectable medlemsliste i sidste hefte af dens *Publications* (3die bind, no. 2, juli, 1916) noksom beviser. Dens første formand var, saavidt erindres, Prof. Julius C. Olson ved Wisconsin statsuniversitet, og som redaktør af selskabets tidskrift har Prof. George L. Flom ved Illinois statsuniversitet stadig tat det tyngste løst og nedlagt meget og godt arbejde.

Foreningens formaal er et tredobbelt: I. Fremme af studiet af de skandinaviske sprog med jærlig henblik paa undervisning i landets skoler. II. Opmuntring til videnskabelig behandling i dette land af skandinaviske kulturelle forhold, og endelig III. Istandbringelse af en nærmere sammenlutning mellem de videnskabelige dyrkere af skandinaviske sprog, litteratur og kultur, jærlig herover og i de skandinaviske lande.

Den aarlige medlemskontingent er kun 1 dollar, og da foreningens tidskrift har financieret støtte af American-Scandinavian Foundation, kan det leveres frit til medlemmerne i en størrelse og et udstyr, der bringer bogladeprisen op i det tredobbelte.

Sidste hefte af *Publications* (vol. 3, no. 2) indeholder som vanligt en række velkrevne bidrag, af hvilke enkelte har alle betingelser for at interessere det store publikum. Til disse hører Prof. M. M. Sturtevant's *Pessimism in Tegner's poetry*, Halldor Hermannson's *Icelandic American Periodicals*, Maren Michelet's *The Scandinavian Languages in modern language study*, og endelig Inbrigt Lillehei's, *The language and main ideas of Arne Garborg's works*.

Dr. Lillehei er, saavidt vides, ansat ved Illinois statsumiversitet, Champaign, hvor han assisterer Prof. Flom, og han har allerede før i „Publications“ git en grei og klar udredning af den nynorske sprogbevægelse, med paavisning af de forskjellige retninger inden maalleiren. Han har dermed i amerikanske filologiske kredse lagt et grundlag for en virkelig forståelse af, hvad der for tiden foregaar i vort gamle fædreland paa det sproglige omraade. Og nærværende afhandling supplerer paa en heldig maade disse oplysninger, idet den gir en fylldig udredning af den mands arbejde, der næst efter Masen og Winje har tat det største løst i denne store nationalsag.

Artikelen gir først en udredning af Garborgs eget syn paa maalbevægelsen, grundet paa hans seks vigtigste indlæg i sagen, særlig Den ny-norske sprog- og nationalitetsbevægelse, Christiania, 1877 (240 sider). Det vises her, hvorledes Garborg ingenlunde ansaa landsmaalet for alle tider fæstet til de af Nvar Masen foreslaaede former, men tværtimod ansaa det som et sprog i sin vorden. Som han skrev i artikelen „Norsk eller dansk-norsk“, 1888: „So mere landsmaalet faar mod til at kaste de gamle gilde greier, det blev overklædt med en tid, da man trodde det gjaldt at reise 'fædrenes maal' istedetfor at reise et praktisk, hjemligt sprog for vore børn, des mere nimmotsigeligt vil det vise sig, at af de tre skandinaviske sprog er norsken med samt sine medlyd og tvælyd det ubetinget moderne.“

Dr. Lillehei paaviser dernæst, hvorledes man i Garborgs bøger kan skjælné mellem tre hovedstadier. I den første periode skrev han et sprog, der noksaa nøie sluttede sig til den Masenske form. Verbernes infinitiv endte med faa undtagelser paa „a“: skriba, arbeida, vera, osv. Det stumme neutrale „t“ blev beholdt: arbeidet, nokot, diktat, osv. I bestemt flertal beholdtes det stumme „r“: gjenturne, taksteinarne, timarne osv.

I næste periode (fra ca. 1890) sløifer han ovennævnte neutrale „t“ og skriver: noko, lande, osv. I sin bestemte form har sterke hunkjønssord og intetkjønssord i flertal endelsen „i“ istedenfor „a“ i første periode: likferdi, smaafolki, bygdi, osv.

Endelig i tredje periode gaar Garborg resolut over til en indlandsform, som han mener har større udsigt til at samle baade Njiland og Vestland. Infinitivendelsen blir nu „e“ efter lang rodstabelse: vinne, skrive osv. Det stumme „t“ udelades i langt større udstrækning, og ligesaa „r“ i bestemte substantiver: gutane, hejtane, osv.

I et interessant brev til Dr. Lillehei, dateret 17de februar, 1914, skriver Garborg blandt andet:

„Majens form var min første kjærleik. Men eg lærde snart aa forståa, at for folke var ho 'altfor klassisk'; skulde folke koma med, maatte me faa ein lettare, enklare skrivemaate. Daa eg i 1899 kom med i ei departmental nemnd til fastsetjing av ei landsmaalsform aat skulen jaag eg altfor klaart, at det var for tidlegt aa setja upp berre ei form; eg gjekk daa med paa ei sidsform til bruk for bygder, som ikkje lika den vanlege landsmaalsformi; og den vart daa bygd paa Tele- (og i det heile midlands-) dialektar... Sidan tok eg sjølv midlandsformi i bruk... So var for det første bygd paa folkeviseemaale.“

Efter denne sproglige del følger saa en kort skildring af Garborgs liv og et referat af hans øvrige verker, med særlig henlyntagen til deres religiøse og sociale indhold. Den vidner om indgaaende forståelse af de bærende kræfter i Garborgs ærlige og vækkende forfatterstab, og gir en interessant udredning af en udvikling, der i stor udstrækning om end mindre intenjt gennemlevedes af de fleste tænkende nordmænd af den generation der naaede den voksne alder i ottiaarene. Den førte i store træk fra tankeløs ortodoksi og annammelse af det nedarvede til en paa spidsen sat skæpsis med radikal opgiiven af

det gamle, og derfra igjen til en mere konservativ gjenoptagen af visse værdier, som menneskene ikke synes at kunne undvære, og som derfor forsaavidt har livets ret ialfald foreløbig.

I det hele har Hr. Lillehei her leveret en afhandling, for hvilken han fortjener den varmeste tak, og som alle norskheds-interesserede amerikanere absolut burde se at faa tag i. „Publications“ findes nu i en række biblioteker, blandt andet ved Wisconsin, Minnesota, Iowa og Illinois' statsuniversiteter, og nærværende hefte, der tæller ca. 150 sider kan faaes for \$1.25 hos Prof. G. L. Flom, Illinois University, Urbana, Ill.

Zuul Dieserud.

Washington, D. C., i december 1916.

Rumedalsgaven.

Sidstleden vaar fik vi underretning fra Veggli, Kollag og Opdals herreder, om den første uddeling af renter af mindegaven til Numedal. Derom skriver Hr. Ordfører B. N. Gaugejorden af Veggli, blandt andet følgende:

„Statutterne for mindegaven blev stadfæstet ved kongelig resolution den 10de juni 1915. Pengene staar i Veggli og Kollag sparebank. Og den 30te december, 1915, besluttede herredsstyret at uddele de indbundne renter af de amerikanske Vegglingers legat til fem værdige trængende i Veggli, hvoraf en fik 75 kroner og de andre fire fik 38.99 hver.

Af de amerikanske Kollingers legat blev det af renterne uddelt kr. 20.87 til hver af seks værdige trængende i Kollag.

Idet jeg takker alle bidragshydere for denne særdeles vakre gave til Veggli og Kollags fogne, vil jeg hermed meddele eder, at jeg aldrig har udrettet noget offentlig arbejde med større glæde end dette, at uddele disse gaver til værdige trængende

fra landsmænd i Amerika. Jeg vil minde eder om Jesu ord efter Matthæi kap. 25, 35—40.

Balle i Veggli den 30te april 1916.

Ørbødigst,

B. N. Gaugejorden, Ordfører.“

Fra Opdal beretter Hr. Ordfører Pedersen blandt andet følgende: „Den 4de december 1915 sammentraadte herredets ordfører med Opdals fattigstyre, for i henhold til statutterne for de amerikanske opdylers legat, at uddele de deraf indbundne renter. — Det bemærkes, at de indbundne renter er beregnet fra 10de august 1914 til 19de december 1915, altsaa over et aar. Men legatsstyret har troet, at næst før jul vilde være den passende tid for uddeling af renterne og man vil for fremtiden iagttage, at uddelingen foretages paa samme tid.

De indbundne renter i denne tid udgjør kr. 321.07, hvoraf tillægges grundfondet 71.07; til uddeling habes altsaa 250.00 kroner, som blev uddelt mellem ti (10) værdige trængende i summen varierende fra kr. 50.00 den højeste, og ned til kr. \$5.00 den laveste.

Legatkapitalen udgjør nu kr. 5, 174.67 og staar i Opdals sparebank. Afskrift af opgjøret er gennem stiftsdirektionen sendt til firkedepartementet.

Modtagernes hjerteligste tak overbringes.

Opdals formandskab den 29de januar, 1916.

Ørbødigst,

B. Pedersen, Ordfører.“

*

Det kan bemærkes, at i disse beretninger fra Numedal var ogsaa anført navnene paa dem som havde faat bidrag og legatrenterne; men da disse beretninger blev op læste og behandlet paa Numedalslagets aarsmøde i Canton, S. Dak., sidste vaar,

kom man til den beslutning, at det vilde ikke være passende at offentliggjøre deres navne i aviserne.

Disse beretninger burde været offentliggjort før, men vi har ventet paa lignende beretninger fra Nore, Flesberg og Svennes herreder, men disse er ikke kommet endnu, som vi meget beflager.

Det maa visseelig glæde enhver, som hidrog til mindegaven at se, at folket der hjemme sætter saa stor pris paa denne lille gave fra deres bygdefolk i Amerika. Det er endnu anledning til at hde til disse legater. Om nogen skulde ønske at gjøre saa, vil det modtages med taknemmelighed.

Hillsboro, N. Dak., den 4de december, 1916.

Erbødigt,

S. S. Strøm,

Numedalslagets form.

Norsk-Amerikaneren, Illustreret Kvartalsmagasin af historisk Art, er Martin Mvestads nye skrift, som skal komme ut i hefter med et sideantal av 64 hvert. En aargang paa 4 hefter for \$1.50. Dette første hefte koster 50 cents og er paa 88 sider. Det bestilles hos udgiveren, i Seattle, Wash. Det siger sig selv at være: „Fortsættelse af tidligere udkomne Bøger om Nordmændene i Amerika.“

Første heftes indhold omhandler for det meste norskers historie og biografier fra vestkysten, men i begyndelsen av heftet er behandlet: Nordmændene som opdagere av Amerika; Nordmænd i Amerika i 17de, 18de og begyndelsen av 19de aarhundreder; Statistik angaaende det norsk-amerikanske folk, samt Amundsens Gjøa-færd. Heftets sidste side er fyldt ved at ta ind første tredjedel av Dr. J. S. Johnsons „Da bedste-far reiste til Amerika“ fra „Valdris Helsing“ No. 5, November 1904, og skal „fortsettes i næste hefte.“

„**Vesterlandiana**“ af Ohlsen. L. S. Lunds Bøghandel, Chicago, Ill. Pris 45 cents, portofrit.

Et eksemplar av dette nette hefte er os tilsendt til anmeldelse. Dets indhold er „morsomme stikker og historier“ som har gaat i „Scandia“. Ohlsen „beretter sine ofte lidt tragiske livserfaringer . . . nedtegnet for de kommende slegters edification . . . Men læs bogen selv. Behagelig og frisk er den skrevet i et let og farverigt sprog. Den er vittig og morsom . . .“ Et par prøver citeres: „singer akkurat som en usmurt laavedør.“ „Sjeftehandler Chickensalls fra Ciaava.“ „Her er j. g. for lite mat.“ Vi er ikke sikker paa, at „Santa“ vil bringe dette hefte som gave til de særdeles umyndige i familien, men hellere til dem, som kan ha smag paa noget friskere end de høitidelige, mer alvorlige „julehefter“.

„**Nord-Norge**“, udgivet af Nordlandslaget af Amerika. No. 5. December 1916. Redigeret av lagets jagasfriver, digteren Julius B. Baumann, Carlton, Minn.

Dette er julenumret av Nordlandslagets organ, paa 38 store sider fyldt stappende fuldt av kvikt læsestof, med flere billeder. Det er nu først og fremst læsning for nordlændinger, men endog folk fra det sydlige Norge kan ha godt av at læse med. Nordlændinger faar det for 10 cents i frimerker. Undrer os om ikke andre ogsaa kan faa det? Vi synes det vilde være belærende for medlemmer av alle bygdelag at læse saamange som mulig av andre end sine egne lags aarbøger og særskrifter. Enhver har godt av at bli kjendt med sine grander, og det er god gammel julestik at ture rundt litt i juleheft.

Flere av vore abonnenter, som læste S. D. S.'s anmeldelse av boken „Bang og Elire“ i decemberheftet, har skrevet til os med forespørjel, hvor boken er at faa, og har bedt os at anskaffe den for dem. Vi beklager at vi hittil intet har kunnet gjøre derved, ti den synes ikke endnu at være kommet i den amerikanske bokhandel. Vi vet ikke engang prisen. Men vi har anmodet de norske bokhandlere her om at sende efter forsyninger fra Norge, og den blir vist at faa inden nogen faa ufer.

Halvor Megar'n og svensken.

(Av „Gamalt fraa Numedal“ ved D. D. E.)

Han Halvor Megar'n var fra Hallingdal og snertet ind paa hallingmaal. Vi hadde fiddet længe og pratet om dit og dat. Saa spurgte jeg: „Var det sandt, at denne Brevigsmanden blev staaende fast her nord i Rotegaards-léet en juleaften?“

„Ja da va nok altfjer sannt; ha du høyrte da du mæ?“ sa han. „Ja det har jeg hørt like fra jeg var en liten smaa-gut. Og hvad værre er, jeg har hørt at det var du, som manet ham til at staa der, ogsaa.“ Jeg tænkte han kunde blit vond paa mig ogsaa naar jeg sa dette; men da blev det rigtig gjæbt og han tok til at fortælle:

„Dannan Breiviken jeff store kroka, so'n konna faa strøke in paa krypture mine, o jera dei vont. So va da ein juleæsta, da hadde endaa vøre mildt so da va heiltup tøyr. Krypture jefke nea huso her. Daa kom ongan in: 'No kjem Breiviken', sa dei. 'Ja lat man gaa, e sta stille'n, sa e.

„Han jeff daa ein sving su' i Synstegarstone o kom att rette vægen ne'onde gløssjo her, o drog frøbi. Men som'n kom nor' i Rotegaarsléet, der vart'n standanne. O der sto'n

trødde, te da lei paa eitast'a, o me skulde ha kan mat. Daa jeff e ut te'n. 'No kan du gaa vevægen, no ha du lænje nok stande der,' sa e. Men daa tok'n ut so'n va nepaa steino berre einfor gongje.“

„Dette har du vel lært av Svartekonstboken, det. Men hvorledes fik du fat paa den?“ spurgte jeg.

„E jeff ho taa ein frigsfangje,“ sa han. „Da va den tie, da va frig myljo Rørje o Sverje, o daa vart da spreitt frigsfanga ront paa gara'n her.“

„Hvorledes ser den forteboken ut da?“ siger jeg; „er det sandt at den er trykt paa fort papir med røde bokstaver?“

„Nai, ho va ho som ei a'n bok. Da va berre paa fyste bløe, da va røue bokstøve, men slik æ da paa andre gamle bøka mæ.“

„Men hvor hadde du den boken da?“ sa jeg. „E hadde'o burtpaa hyllo, mæ dei hine bøko,“ sa han. Og saa fortalte han følgende:

„Ein dag skulde svenskjin syne me den vonde. Han ba me sitja i høgsete mæ Svartekonstbokji o læsa paa ei visstjelle, mæ han jeff sta o veista paa'n. Lei paa lite jeff dynne upp, o in kom Sjølguten. Han va jusom blaaklædd; men so va da kje nofo hubu paa'n. Nugo satt mitt ne'i bringa paa'n, fæle stygge augu, o so glodde'n paa me burti ro'e. Han hadde lange hødn o fløn paa føto. Svenskjin o han jeff att o fram paa gølve o talas ve, men e skjønna kje nofo taa da. Som dei no hadde tala da dei vilde daa, so vinka Sjølguten paa mæ hødn, o e tok te o læsa da, svenskjin hadde sagt me. Daa drog'n ut førbi peisen so da raasaa leire, o huse rista so da glisna myljo kort veggjemot, o e saag like ut i garn. Daa hadde vist svenskjin fingji veta taa Sjølguten aat stugo mi skulde bli oppbrend, før han sa me føy, for e skulde finne att

hofje om det skulde brenne. O stugo mi brann fire aar ette."

"Nu, hvorledes gif det," spurgte jeg; "fandt du boken igjen?" "Tja, ho laag i øskun, den, like heil o hallin," ja Galvor.

Rettelse av trykfeil. Som tredje linje i firdte paragraf, side 13, No. 103 bør indskydes linjen:

Ovislin. Ved dette egteskab kom han i besiddelse af

Den nuværende overflødige 4de linje „Ovislin alchymiske“ osv. bør strykes.

kvittering for bidrag til Valdrisgaven.

Før modtaget og kvitteret for	\$4,762.29
Ved C. S. Hoveh, Fessenden, N. D., fra Henry Lagefen Heimdal, N. D. (fondet, N. Murdal)	25.00
Past. G. G. Beito, Terrace, Minn. (til kirke paa Lidar i Hegge anneks, Ø. Slidre)	25.00
Ved A. T. Ellingboe, Mahnard, Minn., fra A. T. Spar- stad (fondet, Wang)	5.00
Ved L. C. Goplerud, Portland, N. D., fra følgende: Anut O. Braaten, do. (fattige, Hedalen) \$10, Jorgen O. Odde, do. (fondet, S. Murdal) \$10, Amund G. Wasfaret, Cooperstown, N. D. (fondet, S. Murdal \$10, tilsammen	30.00
<hr/>	
Talt til dato	\$4,847.29
Minneapolis, 22de december, 1916.	

A. M. Sundheim, kasserer.

Riste over bygdelagene

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Valdris Samband, A. A. Beblen, 305 Walnut St. S. E., Minne-
apolis, Minn.; A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis,
Minn.

Telelaget, A. A. Trovaten, Barnesville, Minn.; A. S. Gaukom,
Badger, Minn.

Gallinglaget, S. O. Oistad, 2018 Lyndale Ave., Minneapolis,
Minn.; Timan L. Ovarbe, Fessenden, N. Dak.

Mmedølslaget, G. G. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; D. O. Enes-
tvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thortveit, St. James, Minn.;
Simon Johnson, Hillsboro, N. Dak.

Trønderlaget, Sigurd O. Hanger, Yankton, S. Dak.; Prof. J.
Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget, C. D. Morck, 111 So. 6th St., Minneapolis,
Minn.; Otto Nøllermoe, 1819 5th St. So., Minneapolis, Minn.

Sognalaget, E. N. Hopperstad, Albert Lea, Minn.; D. E. Wil-
liamson, Owatonna, Minn.

Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; D. G. Uglem, Prince-
ston, Minn.

Vosfelaget, Rev. A. Bjørge, Red Wing, Minn.; Arthur Markve,
515 N. Y. Life Bldg., Minneapolis, Minn.

Satesdalslaget, Bj. Bjørnaraa, Wanke, Minn.; Grunde Grun-
deson, Griebrof, Minn.

Nordfjordlaget, Elias Nachie, 1815 13th Ave. So., Minneapolis,
Minn.; Dr. Carl D. Kolsfeth, Brooken, Minn.

Landingslaget, G. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. M. Be-
derfon.

Totningslaget, Johan C. Gran, Spring Grove, Minn.; Christian
Berg, 2513 6th St. N., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Gøiberg,
Rathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, M. Esholt, Madison, Wis.; J. A. Lien, Fargo,
N. Dak.

Rjøsenlaget, Dr. C. L. Opsal, Red Wing, Minn.; E. F. Hjerm-
stad, Red Wing, Minn.

Gadelandslaget, L. A. Walby, Hudson, Wis.; Erling E. Jacob-
son, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Øimo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg,
McIntosh, Minn.

- Sigdaalslaget, G. L. Braatelian, Rothsay, Minn.; R. C. Ropseng, Garbey, N. Dak.
- Jowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Jowa; L. S. Tweed, Lake Mills, Jowa. (Afdeling af Telelaget).
- Tinnjølslaget, Gunder Ødegaard, Erskine, Minn.; Lars Stenfon, Oldham, S. Dak.
- Sundals-Øffendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; D. J. Gravem, Towner, N. Dak.
- Hardangerlaget, E. S. Tveit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Dak.
- Stavangerlaget, Rev. E. J. Castvold, Dawson, Minn.; Berthel L. Bellefon, Jewell, Jowa.
- Søndhorblandslaget, Rev. L. O. Thorson, Dows, Jowa; Oscar Østrem, Jewell, Jowa.
- Binger, Odalen og Eidsfogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazey, N. Dak.; Edward Larfen, 2618 37th Ave. So., Minneapolis, Minn.
- Søndfjordlaget, A. S. Lindelie, Grand Forks, N. Dak.; Prof. J. L. Nydahl, Augsburg Seminary, Minneapolis, Minn.
- Tvillingbyernes Stavangerlag, Gust Jrgens, 823 22nd Ave. So., Minneapolis, Minn.; Mrs. A. Neelsen, Minneapolis.
- Besthytens afdeling af Numedalslaget, G. S. Kravik, Everett, Wash.; S. O. S. Becker, Standwood, Wash.
- Wandaf Telelag, (Wisconsin), D. G. Kinney, Colfax, Wis.; L. S. Place, Ellsworth, Wis.
- Minneapolis Trønderlag, Harald Kleven, 2215 4th Ave. S., Minneapolis, Minn.; Albert Fosve, 619 20 Ave. S., Minneapolis, Minn.
- Nomsdalslaget, Prof. Jacob Tanner, Moorhead, Minn.; Ben Borson, Taunton, Minn.
- Kristianiallaget, Ludb. Sunde, 998 N. Victoria St., St. Paul, Minn.; Jacob Renning, 1081 12th Ave. S. E., Minneapolis, Minn.
- Nordhorblandslaget, Rev. L. L. Fylling, Woodville, Wis.; Rev. O. A. Sletten, Lake Mills, Jowa.
- Surdalslaget, Rev. S. Engh, Østrander, Minn.; Ludvig Gullickson, Spring Valley Minn.
- Besthytens Søndfjordlag, Rev. O. J. Ordal, Tacoma, Wash.; M. S. Førde, Seattle, Wash.
- Smaalenningslag, John T. Berg, Kenyon, Minn.; A. Snesrud, Kasfon, Minn.
- Ringerikeslaget, Vegger Gulbrandson, Albert Lea, Minn.; Hans Gilbertson, Northwood, Jowa.

Litt om Samband.

Abonnenter bør opbevare sine hefter av Samband og faa aargangene indbundet. De som har tapt bort et og andet hefte kan faa slike som mangler ved at skrive til os efter dem, saalangt vor forsyning maatte strække til. Indbindingen kan man faa utført for 50 cents til 65 cents. Stoffet i Samband er saagodtsom altsammen av slik værd at det blir mere skattet jo flere aar gaar hen; og aargangene vil bli eftersøkt og brukt som historiske kilder, saa længe som historien om Amerikas utvikling blir studeret. Norskernes andel i dette utviklingsarbeide bør komme til sin ret, og det er en av Sambands viktigste opgaver at gjøre sit til opnaelsen av dette maal. At skriftet allerede har gjort meget i denne retning vet enhver, som har læst det en tid.

Det vil erindres at begyndelsen til dette skrift blev gjort litt over 13 aar siden, idet det første hefte av "Valdris Helsing" utkom i december 1903. Efter at det lille kvartalskrift var utkommet i syv aar, 30 hefter ialt, og med et samlet sideantal av 832, blev det besluttet at utgi det maanedsviis under navnet "Samband", da man istedetfor at holde sig inden den snevre kreds av et enkelt bygdelag vilde tilbyde alle lag hvad tjeneste skriftet maatte kunne yde, særlig i lagenes viktigste, alvorlige maal, nemlig at opsamle og variggjøre biografisk og historisk kunnskap om lagenes medlemmer og nordmænds oplevelser og virksomhet i det hele tat. Næsten hele indholdet av de seks, siden 1910 utkomne aargange er det bedste vidnesbyrd om hvorvidt "Samband" har vist sig tro mot sin opgave. De seks bind utgjør tilsammen 3778 sider (sidste aargang har 766). Mer end 2000 sider av dette er norsk-amerikaneres historie, omhyggelig samlet og skrevet for det meste i meget sammentrængt form, av mænd som har gjort sig den største flid for at ta med kjendsgjerningerne og faa alt nøiagtig og samvittighetsfuldt nedtegnet. Til en sammenligning kan nævnes at det samlede indhold i Andersons, Floms og Holands tre velkjendte historier, er likt henimot 1450 sider av Samband. Naar man saa husker at Samband har beskrivelser og opplysninger fra Norge og andet godt, nyt stof helt igjennem, saa er det sikkert at hele rækken er værd indbinding og forvaring.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA, (OR 322 4th ST. S., MINNEAPOLIS.)

Hans Nielsen Hauge, Livsbillede	\$1.25
Amerikabreve. "Til far og bror i Norge". P. Mørck	\$1.00
Egte Perler. Livsbilleder af tre norske kvinder.....	\$.60
Jonas Lie, Den fremsynte, 95 cents. Thomas Ross....	\$.75
Billedverker, fra land og by i Norge. Større og mindre samlinger, alle gode, til følgende priser: 40 cts, 50 cts, 60 cts, 75 cts, \$1.75, og.....	\$2.00

Sendes portofrit mod forskudsbetaling.

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, litteratur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladlitteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Bestemmelser om Valdrisgaven.

"1. Indsamlingen til Valdris optages paa den maate, at bidragene til hvert herred holdes særskilt, og giverne bestemmer til hvilket herred bidraget ydes.

2. Bidragsyderne udtaler til hvilket øiemed de ønsker deres bidrag anvendt.

3. Indsamlingen fortsættes til valdrisstevnet i 1917, og det samlede beløb oversendes hvert herred som et urørligt fond, undtagen de gaver, som giverne bestemmer for noget andet. Herredsstyret forvalter samme og anvender indtægterne deraf som det finder det mest hensigtsmæssigt, dog saaledes, at tilbørligt hensyn tages til bidragsydernes ønske."

For cirkulærer og al anden oplysning man ønsker, skriv til sekretæren. Bidrag og løfter om bidrag sendes til kassereren. Følgende er komiteens medlemmer:

Fra Vang, C. J. Heen, Dennison, Minn.

Fra V. Slidre, I. O. Hovey, 2121 Hennepin Ave., Minneapolis, Minn. SEKRETÆR.

Fra Ø. Slidre, T. O. Roble, Manfred, N. Dak.

Fra Etnedalen, Johannes Anderson, Cottenwood, Minn.

Fra N. Aurdal, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn. KASSERER.

Fra S. Aurdal, L. C. Goplerud, Portland, N. Dak.

A. A. Veblen, 305 Walnut St. SE., Minneapolis, formand.